

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVÍCÍCH

Zemědělská fakulta

Katedra řízení

Studijní program: M 4101 Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Provozně podnikatelský obor

Regionální rozvoj a plošná ochrana souborů lidové
architektury v obcích okresu Domažlice a Klatovy

Vedoucí diplomové práce
doc. RNDr. Jiří Vaníček, CSc.

Autor
Karolína Cozlová

2007

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Literární přehled	14
2.1 Strukturální politika EU.....	14
2. 1. 1 ROP NUTS II Jihozápad.....	16
2. 1. 2 Integrovaný operační program.....	17
2. 1. 3 OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko	18
2. 2 Programy Ministerstva kultury	19
2. 2. 1 Havarijní program.....	19
2. 2. 2 Program záchrany architektonického dědictví.....	20
2. 2. 3 Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny.....	20
2. 3 Dotační tituly Plzeňského kraje	21
2. 3. 1 Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje.....	21
2. 3. 2 Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury na území Plzeňského kraje	22
2. 3. 3 Program stabilizace a obnovy venkova Plzeňského kraje	23
2. 3. 4 Program podpory rozvoje venkovského cestovního ruchu v Plzeňském kraji ..	25
2. 4 Vývoj památkové péče.....	25
2. 5 Památková péče - současnost.....	28
2. 5. 1 Systém státní památkové péče	28
2. 5. 2 Předmět památkové ochrany.....	30
2. 5. 3 Formy ochrany památek lidového stavitelství	30
2. 5. 4 Právní podmínky zachování památkového fondu.....	31
2. 5. 5 Osvobození od daní a další daňová zvýhodnění	32
2. 6 Územní plánování	33
2. 7 Postup při obnově kulturní památky nebo stavby tvořící nedílnou součást území s plošnou ochranou	36
3 Metodika práce	38
3. 1 Definování problému a cílů výzkumu	38
3. 2 Popis výzkumného vzorku a použitých metod	39
3. 3 Interpretace a prezentace výsledků výzkumu	40
3. 4 Vesnické památkové zóny – Domažlicko a Klatovsko.....	41
3. 4. 1 VPZ Hradešice.....	41
3. 4. 1. 1 Základní popis.....	41
3. 4. 1. 2 Plán VPZ Hradešice.....	42
3. 4. 1. 3 Socioekonomická data	43
3. 4. 2 VPZ Kanice.....	43
3. 4. 2. 1 Základní popis.....	43
3. 4. 2. 2 Plán VPZ Kanice	45
3. 4. 2. 3 Socioekonomická data	46
3. 4. 3 VPZ Klenčí pod Čerchovem.....	46
3. 4. 3. 1 Základní popis.....	46

3. 4. 3. 2 Plán VPZ Klenčí pod Čerchovem.....	48
3. 4. 3. 3 Socioekonomická data	49
3. 4. 4 VPZ Ostřetice	49
3. 4. 4. 1 Základní popis.....	49
3. 4. 4. 2 Plán VPZ Ostřetice	50
3. 4. 4. 3 Socioekonomická data	51
3. 4. 5 VPZ Pocínovice	51
3. 4. 5. 1 Základní popis.....	51
3. 4. 5. 2 Plán VPZ Pocínovice	53
3. 4. 5. 3 Socioekonomická data	54
3. 4. 6 VPZ Poleň.....	54
3. 4. 6. 1 Základní popis.....	54
3. 4. 6. 2 Plán VPZ Poleň.....	56
3. 4. 6. 3 Socioekonomická data	57
3. 4. 7 VPZ Stráž u Domažlic	57
3. 4. 7. 1 Základní popis.....	57
3. 4. 7. 2 Plán VPZ Stráž.....	59
3. 4. 7. 3 Socioekonomická data	60
3. 4. 8 VPZ Trhanov	60
3. 4. 8. 1 Základní popis.....	60
3. 4. 8. 2 Plán VPZ Trhanov	62
3. 4. 8. 3 Socioekonomická data	63
3. 4. 9 VPZ Velké Hydčice	63
3. 4. 9. 1 Základní popis.....	63
3. 4. 9. 2 Plán VPZ Velké Hydčice.....	65
3. 4. 9. 3 Socioekonomická data	66
4 Výsledky sociologických šetření	67
4. 1 Zhodnocení marketingového průzkumu ve studovaných územích.....	67
4. 2 Shrnutí dotazníkového šetření ve VPZ	77
4. 3 Zhodnocení průzkumu mezi starosty VPZ	78
4. 4 Zhodnocení názorů představitele NPÚ	79
5 Diskuse a SWOT analýza	81
5. 1 SWOT analýza.....	81
5. 1. 1 Silné stránky	81
5. 1. 2 Slabé stránky.....	81
5. 1. 3 Příležitosti	82
5. 1. 4 Ohrožení.....	82
5. 2 Návrh opatření k dalšímu rozvoji	83
6 Závěr	87
7 Použité zdroje	89
8 Přílohy.....	90

1 Úvod

Cestovní ruch (dále CR) představuje jedno z nejdynamičtěji se rozvíjejících odvětví v ČR a stává se stále významnějším a nepostradatelnějším faktorem regionálního rozvoje v řadě českých regionů. Potenciál pro rozvoj CR v České republice je značný, ale jeho využití je nedostatečné.

Aktuální Koncepce politiky cestovního ruchu stanoví potřebu systematické propagace a nabídky produktů cestovního ruchu, v maximální kvalitě a vhodně upravené i pro prezentaci v zahraničí.

Svým rozsahem a jedinečností představuje kulturní dědictví zřetelnou komparativní výhodu ČR, umožňující podpořit trvale udržitelný hospodářský a sociální rozvoj. Důležitou veřejnou kulturní službou, která významným způsobem participuje na výkonu státní správy na úseku památkové péče, je činnost Národního památkového ústavu při obnově kulturních památek a dalších součástí památkového fondu.

V mezinárodním srovnání má Česká republika velmi hustou síť kulturních památek a památkově chráněných historických sídel a území. Cílem práce je zjistit, do jaké míry ovlivňuje rozvoj venkovského prostoru památková ochrana souborů lidové architektury.

Velká část kulturního dědictví není v takovém technickém stavu, který by umožnil jeho efektivní využití, a v řadě případů hrozí dokonce jeho zánik. Důvodem je jak nedostatek finančních prostředků na identifikaci, dokumentaci, uchování, prezentaci a další využití kulturního dědictví, tak i na budování a modernizaci kulturní infrastruktury. Důsledkem je skutečnost, že značný potenciál kulturního dědictví zůstává v ČR nevyužit a náklady na jeho údržbu a obnovu nejsou předmětem odpovídajícího ekonomického uvažování.

Jako základní zdroj informací byly použity internetové stránky Ministerstva kultury, Ministerstva pro místní rozvoj, dále Národního památkového ústavu a Plzeňského kraje. Teoretický přehled byl získán také studiem publikací o památkové péči, regionálním rozvoji a strukturálních fondech.

V teoretické části práce je uveden základní přehled dotačních titulů pro čerpání peněžních prostředků, shrnuty změny ve strukturální politice v období 2007 – 2013 v oblasti rozvoje venkova a s tím spojené oblasti cestovního ruchu, dále je zaměřena pozornost na památkovou péči v ČR, její vývoj a současnost a uvedeny základní pojmy

z územního plánování, které může pomoci regulovat ochranu lidových staveb, které tvoří základní potenciál cestovního ruchu ve vesnických památkových zónách.

V analytické části je proveden marketingový průzkum, který je zaměřen na sběr primárních informací. Vyhodnocení výzkumu dává přehled o postojích obyvatel žijících ve vesnických památkových zónách a jejich postoji k omezením způsobených památkovou ochranou. Přehled vesnických památkových zón, ke kterému byly využity sekundární zdroje, udává základní informace o zkoumaných obcích; fotografie v textu byly pořízeny při návštěvě těchto vesnic. Dále je uvedena SWOT analýza vztahující se k venkovskému prostoru a jeho rozvoji.

Obr. 1: Okno domu č. p. 57 ve VPZ Hradešice

2 Literární přehled

Pro zhodnocení potenciálu historických vesnických objektů se nabízí využití strukturálních fondů Evropské unie a programy vyhlášené na úrovni státu a kraje. Uvedeny jsou zde pouze nástroje, které lze vztáhnout na rozvoj vesnic prohlášených za vesnické památkové zóny, jak z pohledu státu (obcí), tak zejména z pohledu majitelů budov na území VPZ.

2.1 Strukturální politika EU (5, 14, 15, 17, 22, 24)

Rozloha venkovských regionů zaujímá podstatnou část území členských států (80%) a na této rozloze žije 20% obyvatel. Pojem **venkov** nemá význam pouze jako geografická oblast, ale vztahuje se také na hospodářskou a společenskou strukturu, která byla a je dána už historicky zemědělstvím a lesnictvím, malými řemeslnými podniky a drobnými obchodníky a živnostníky. Venkov je nutné chápat jako prostor pro bydlení, život, odpočinek a ekologickou vyrovnanost v rámci kvalitního životního prostředí. Politika EU vychází z přesvědčení, že evropský venkov je především neopakovatelný kulturní, sociální a ekologický fenomén, který představuje součást historického dědictví evropských národů a jeden z prvků evropské identity.

S příchodem nového plánovacího období 2007 – 2013 se jedním z nosných směrů EU stává právě rozvoj venkovských regionů. EU totiž považuje za prvořadý úkol snižování rozdílů mezi regiony a postupné vyrovnávání odlišné sociálně ekonomické úrovně zemí při současném zachování jejich historických a kulturních hodnot. V souladu s principy hospodářské a sociální soudržnosti proto byly postupně vytvořeny strukturální fondy, jejichž základním účelem, prostřednictvím rozvojových programů a projektů, je snižovat zaostalost znevýhodněných regionů, včetně venkovských, a zajistit v těchto oblastech vyrovnaný a udržitelný rozvoj.

Strukturální fondy jsou součástí rozpočtu EU a představují asi 36% z jeho celkových výdajů.

V programovém období 2007 – 2013 byly stanoveny tři **cíle**:

- ✦ Cíl 1 „Konvergence“ – k urychlení hospodářské konvergence regionů, které mají HDP na obyvatele pod 75% průměru EU;
- ✦ Cíl 2 „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“;
- ✦ Cíl 3 „Evropská územní spolupráce“ – podpora společných programů přeshraniční spolupráce, spolupráce nadnárodních oblastí, vytvoření sítě pro spolupráci a výměnu zkušeností v celé EU (dříve iniciativa ES Interreg).

K financování projektů sledujících tyto cíle regionální a strukturální politiky slouží:

- Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)
- Evropský sociální fond (ESF)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)
- Fond soudržnosti
- Evropské sdružení pro územní spolupráci (EGCC)

Evropský fond pro rozvoj venkova bude podporovat v rámci prioritní osy III „Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova“:

- ✦ vytvoření pracovních míst a zajištění vyšší příjmové úrovně obyvatelstva venkova rozvojem a diverzifikací aktivit na venkově a podporou venkovské turistiky.
 - podpora zakládání podniků a jejich rozvoje
 - podpora cestovního ruchu
- ✦ vytvoření podmínek růstu ve venkovských oblastech. Zlepšení vybavení a vzhled vesnic a veřejných prostranství a posílení sounáležitosti obyvatel s místním prostředím a dědictvím venkova. Zabezpečení rozvoje venkovské infrastruktury s cílem rozvoje malého a středního podnikání a zlepšení životního prostředí venkovských sídel.
 - základní služby pro hospodářství a obyvatelstvo venkova
 - ochrana a rozvoj dědictví venkova
 - vzdělávání a místní partnerství
- ✦ Přispění k vyšší úrovni vzdělanosti a uplatnění na trhu práce venkovských obyvatel rozvojem poradenství a vzdělávání a zvýšení používání informačních a komunikačních technologií. Iniciovat vytváření a rozvoj místních partnerství a podporovat využití vnitřního potenciálu venkova.

Prioritní osa IV je zaměřena na metodu LEADER, tj. na místní rozvojovou strategii, zaměřenou na programy vztahující se k určitému území koncipované pro dobře vymezené venkovské oblasti na subregionální úrovni a na partnerství veřejného a soukromého sektoru na místní úrovni. Účelem Osy IV Leader je především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví venkova, spolu s posílením řídicích a administrativních schopností na venkově.

K rozvoji sledovaných území lze dále využít v rámci strukturální politiky:

- ✦ Regionální operační program NUTS II Jihozápad;
- ✦ Integrovaný operační program a
- ✦ Operační program Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko.

2. 1. 1 ROP NUTS II Jihozápad

Tento program je jedním z regionálních operačních programů, které budou realizovány pro Cíl 1 – Konvergence. ROP NUTS II Jihozápad bude financován Evropským fondem pro regionální rozvoj. ROP navazují na systém sektorových programů a své podpory směřují k řešení problémů vázaných na konkrétní region ČR. Podporují tak využití potenciálu daného území a přispívají k jeho vyváženému rozvoji.

Globálním cílem je „*zvýšení konkurenceschopnosti a atraktivity regionu v zájmu dlouhodobě udržitelného zvyšování kvality života obyvatel*“⁽²⁴⁾. **Specifickými cíli** jsou: zlepšení dostupnosti center osídlení z dalších obcí a měst regionu, z center mimo region a zlepšení vazeb uvnitř regionu, stabilizace venkovské oblasti vyváženým rozvojem sídelních funkcí měst a obcí, zlepšení využití primárního potenciálu území a posílení ekonomického významu cestovního ruchu, zajištění efektivního čerpání prostředků ROP a podpoření absorpční schopnosti regionu.

Pro rozvoj venkovských obcí, a tím i sledovaných obcí prohlášených za vesnické památkové zóny, jsou důležité tyto prioritní osy a oblasti podpory programu:

- ✦ Prioritní osa 1 – Dostupnost center
 - ✦ 1.1 Modernizace regionální silniční sítě
 - ✦ 1.2 Rozvoj infrastruktury pro veřejnou dopravu
 - ✦ 1.5 Rozvoj místních komunikací

- ✦ Prioritní osa 2 – Stabilizace a rozvoj měst a obcí
 - ✦ 2.1 Integrované projekty rozvojových center
 - ✦ 2.2 Revitalizace částí měst a obcí
- ✦ a zejména Prioritní osa 3 – Rozvoj cestovního ruchu
 - ✦ 3.1 Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu – např. výstavba a rekonstrukce turistických cest, sportovně-rekreační a kulturní vybavenosti, ubytovacích kapacit.
 - ✦ 3.2 Revitalizace památek a využití kulturního dědictví v rozvoji cestovního ruchu – oprava a rekonstrukce památek včetně aktivit pro nové využití v oblasti cestovního ruchu a kultury, revitalizace památkově chráněných území.
 - ✦ 3.3 Rozvoj služeb cestovního ruchu, marketingu a produktů cestovního ruchu – služby na podporu rozvoje cestovního ruchu a kultury.

2. 1. 2 Integrovaný operační program

Je komplementární k operačním a regionálním operačním programům. Integrovaný operační program je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Globálním cílem tohoto programu je: „*zlepšení atraktivity České republiky pro život a práci obyvatel a investice, podpora hospodářského růstu a socio-kulturní soudržnosti obyvatelstva prostřednictvím zvýšení kvality, kapacity a dostupnosti zdravotní péče, správní a informační infrastruktury, posílení sociální soudržnosti, efektivního využívání nadregionálního potenciálu v oblasti kulturního dědictví, cestovního ruchu a řešením specifických plošných problémů*“.⁽²⁴⁾

Ze **specifických cílů** lze jmenovat aktivizaci cestovního ruchu k posílení udržitelné konkurenceschopnosti a hospodářského růstu v nadregionálním rozměru a obnova a efektivní využití kulturního potenciálu ČR pro podporu ekonomického a sociálního růstu a zvýšení atraktivity území.

Z prioritních os je nejdůležitější osa 3 – Národní podpora územního rozvoje – jedná se o oblasti podpory 3.1 Národní podpora rozvoje cestovního ruchu a 3.2 Národní podpora využití potenciálu kulturního bohatství. Strategie prioritní osy 3 je v souladu s následujícími prioritními osami Národní strategie regionálního rozvoje:

- ✦ Strategický cíl – Konkurenceschopná česká ekonomika
 - ✦ Priorota – Udržitelný rozvoj cestovního ruchu a využití potenciálu kulturního bohatství

⊕ Strategický cíl – Otevřená flexibilní a soudržná společnost

⊕ Strategický cíl – Vyvážený rozvoj území

- ⊕ Priorita – Vyvážený rozvoj regionů
- ⊕ Priorita – Rozvoj městských oblastí
- ⊕ Priorita – Rozvoj venkovských oblastí

Potřeba podpory investic do oblasti kultury prostřednictvím Integrovaného operačního programu vyplývá z platné Strategie regionálního rozvoje ČR. V jejím rámci byly na základě koncepčních dokumentů Ministerstva kultury ČR a s ohledem na podmínky financovatelnosti aktivit ze strukturálních fondů EU určeny pro podporu prostřednictvím IOP priority Strategie regionálního rozvoje 7.3 Zachování a využívání kulturních památek a 7.2 Rozvoj kulturní infrastruktury a služeb. Podpora těchto oblastí je významná pro povzbuzení celkového ekonomického a sociálního růstu, protože kulturní bohatství tvořené rozsáhlým kulturním dědictvím a pestrými kulturními aktivitami, spolu se související infrastrukturou vytváří základ pro:

- poskytování veřejných služeb s vyšší přidanou hodnotou,
- rozvoj území,
- zvýšení konkurenceschopnosti České republiky.

2. 1. 3 OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko

Operační program reaguje na nový vývoj v oblasti celkové teritoriální spolupráce, kdy se daná oblast mění z Iniciativy Společenství Interreg IIIA na aktivitu Cíle 3 strukturálních fondů.

Strategický cíl programu představuje „*další rozvoj česko-bavorského příhraničí jako společného a perspektivního životního, přírodního a hospodářského prostoru, posílení konkurenceschopnosti česko-bavorské příhraniční oblasti a zlepšení udržitelnosti životních podmínek pro její obyvatele.*“⁽²⁴⁾

Prioritní osy a oblasti podpory programu důležité pro rozvoj VPZ:

⊕ Prioritní osa 1 – Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě

- ⊕ Cestovní ruch, volný čas a rekreace
- ⊕ Přeshraniční sítě
- ⊕ Kultura

⊕ Prioritní osa 2 – Rozvoj území a životního prostředí

- ✦ Územní plánování a rozvoj venkovského prostoru
- ✦ Doprava
- ✦ Přeshraniční informační a komunikační systémy a technologie

2.2 Programy Ministerstva kultury (1, 3, 13, 18, 21)

Ke zvýšení spoluzodpovědnosti a informovanosti vlastníků v oblasti památkové péče je třeba cílené osvětové práce a je nutné poskytovat vlastníkův kulturní památky nepřímou i přímou finanční podporu z veřejných rozpočtů, vážící se na kvalitu prováděné obnovy při přiměřeném způsobu využití kulturní památky.

Finanční pomoc přímou mohou poskytovat ze svých rozpočtů jak obce a kraje, tak i stát prostřednictvím Ministerstva kultury.

Programy Ministerstva kultury na úseku památkové péče jsou koncipovány a dlouhodobě systémově prováděny tak, aby se v nich uplatňoval v maximální míře princip vícezdrojového financování, a to jako výsledek sdružování finančních prostředků ze strany státu, vlastníků kulturních památek, obcí, krajů a dalších domácích nebo zahraničních veřejných i soukromých zdrojů. Výdaje z rozpočtu Ministerstva kultury v těchto programech za období let 1998 až 2003 tak představují podíl jen 56 % z celkové ceny díla a přinášejí četné efekty s pozitivními dopady nejenom pro zachování památkového fondu, ale i do dalších oblastí jako např. cestovní ruch, stavebnictví, rozvoj obcí.

Ministerstvo kultury má k dispozici v oblasti financování objektů ve vesnických památkových zónách specializované programy: Havarijní program, Program záchrany architektonického dědictví, Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny.

2.2.1 Havarijní program

Finanční prostředky z tohoto programu jsou určeny na záchranu nemovitých kulturních památek v havarijním technickém stavu, zejména na jejich statické a celkové stavební zajištění a na opravy krovů a střech.

Program lze využít jen tehdy, nepřesáhnou-li náklady na obnovu památky 2 miliony Kč bez DPH.

Podíl vlastníka kulturní památky na úhradě nákladů by neměl být menší než 40 % ze smluvní ceny sjednané se zhotovitelem díla v daném kalendářním roce včetně DPH. Příspěvek poskytnutý v Programu by neměl být nižší než 70 tis. Kč.

Do Programu nelze zařadit obnovy, kde špatný technický stav kulturní památky byl způsoben vlastníkem, který úmyslně zanedbal její pravidelnou údržbu. Příspěvek nelze také poskytnout na obnovu kulturní památky, kde se ve stejném kalendářním roce poskytuje finanční příspěvek v rámci jiných specializovaných programů ministerstva.

2. 2. 2 Program záchrany architektonického dědictví

Jde o dlouhodobý program zachování a obnovy ohrožených nemovitých kulturních památek a jejich vhodného využití, jakožto významné složky kulturního, sociálního, ale i ekonomického rozvoje území.

Cíli programu jsou záchrana ohrožených nemovitých kulturních památek efektivní a rychlou obnovou, využití těchto památek ke zvýšení celkové kvality životního prostředí a pro kulturní, společenské, veřejně prospěšné a ekonomické účely, získání všech zdrojů přicházejících v úvahu a snižování potřeby příspěvku na obnovu kulturních památek ze státního rozpočtu a zvýšení efektivnosti správy a provozu kulturních památek.

2. 2. 3 Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny

Program podporuje obnovu a zachování nemovitých kulturních památek, zejména památek lidové architektury (zemědělské usedlosti, chalupy, kapličky, zámečky, sochy), které se nacházejí na území vesnických památkových rezervací a zón a krajinných památkových zón.

Při výběru a posuzování akcí obnovy se přihlíží rovněž k tomu, zda se obec přihlásila do Programu obnovy venkova a do jaké míry existující územně plánovací dokumentace a místní program obnovy venkova, pokud je zpracován a schválen, splňují podmínky komplexní péče o zachování kulturních hodnot v území. Dále se přihlíží k tomu,

zda je akce obnovy součástí záměrů obce směřujících k obnově památkově chráněného území jako celku.

Podíl vlastníka nesmí být menší než 20 % ze smluvní ceny díla v příslušném roce včetně DPH. V Programu se neuvažují příspěvky nižší než 80 tis. Kč

Do Programu se zařazují pouze akce, jejichž náklady nepřesáhnou částku 2 mil. Kč bez DPH. Příspěvek v Programu lze poskytnout vlastníkům kulturních památek bez ohledu na typ vlastnictví.

Z objemu finančních prostředků určených rozpisem schváleného státního rozpočtu pro Program na příslušný rok se může vyčlenit v rámci rezervy částka do výše do 2,5 % pro účely propagace péče státu o vesnické památkové zóny a rezervace a krajinné památkové zóny v České republice.

2.3 Dotační tituly Plzeňského kraje¹ (3, 10, 19)

Plzeňský kraj vyhláší od roku 2004 programy z nichž mohou o dotace žádat majitelé kulturních památek a vlastníci objektů nacházejících se v památkové rezervaci nebo zóně na území Plzeňského kraje. Dále lze čerpat finanční prostředky i z Programu stabilizace a obnovy venkova a Programu podpory rozvoje venkovského cestovního ruchu.

2.3.1 Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje

Program je zaměřený na poskytnutí dotací pro oblast péče o kulturní dědictví jako účinného nástroje k posílení hodnoty a atraktivity území Plzeňského kraje, jehož cílem je efektivně přispívat k zachování kulturně historického charakteru a výpovědní hodnoty kulturních památek na území Plzeňského kraje a k jejich obnově, a to v souladu s účelem zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Předmětem podpory jsou:

- 1) dotace na stavební a restaurátorské práce související přímo se zachováním a obnovou památkové hodnoty a podstaty nemovité kulturní památky (obnova střešního pláště, krovové konstrukce, fasád),

¹ Podrobné podmínky ke všem dotačním programům lze nalézt na internetové stránce Plzeňského kraje.

- 2) dotace na restaurování ohrožených nemovitých kulturních památek (umělecko řemeslných a výtvarných děl umístěných v interiéru),
- 3) dotace na podporu stavebně historických a dendrochronologických průzkumů a
- 4) dotace na podporu prezentace památkového fondu nacházejícího se na území Plzeňského kraje, včetně osvětových aktivit (sborníky přednášek, prezentační výstavy, publikační činnost).

Žadatelé o poskytnutí dotace jsou vlastníci objektů, které se nacházejí na území Plzeňského kraje a jsou prohlášeny za kulturní památky (kromě případu, kdy je vlastníkem stát) kromě dotací na podporu prezentace památkového fondu, kde jsou žadatelé o poskytnutí dotace právnické i fyzické osoby.

Plzeňský kraj poskytne dotaci ve výši maximálně:

- 1 000 000 Kč u předmětu podpory č. 1;
- 100 000 Kč u předmětu podpory č. 3;
- 250 000 Kč u předmětu podpory č. 2 a 4.

Maximální podíl Plzeňského kraje na nákladech je 50 – 75 % a minimální podíl žadatele je 25 – 50 % podle předmětu podpory.

2. 3. 2 Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury na území Plzeňského kraje

Program je zaměřený na podporu obnovy a rehabilitace staveb nebo jejich částí neprohlášených za kulturní památky na území památkových rezervací a zón s důrazem na zachování památkové podstaty objektů v souladu s účelem zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Předmět podpory:

- 1) Dotace na stavební a umělecko řemeslné práce související přímo se zachováním a obnovou původního řešení nemovitostí nebo drobných staveb dotvářejících prostředí, které nejsou prohlášeny za kulturní památky, ale nacházejí se na území památkové rezervace nebo zóny;
- 2) Dotace na stavební a umělecko řemeslné práce související přímo se záchranou a obnovou staveb drobné architektury dotvářejících kulturní krajinu, které nejsou prohlášeny za kulturní památky, ale nacházejí se na území památkové rezervace nebo zóny.

Žadatelé o dotace jsou vlastníci nemovitostí nebo drobných staveb dotvářejících prostředí a nacházejících se v památkové rezervaci nebo zóně na území Plzeňského kraje, vyjma případu, kdy je vlastníkem stát.

Plzeňský kraj poskytne dotaci ve výši maximálně:

- 250 000 Kč u předmětu podpory č. 1;
- 50 000 Kč u předmětu podpory č. 2.

Maximální podíl Plzeňského kraje na nákladech na konkrétní akci je 50 % (předmět podpory č. 1) nebo 75 % (předmět podpory č. 2), minimální podíl žadatele je tedy 50 % (u předmětu podpory č. 1) resp. 25 % (předmět podpory č.2).

U předmětu podpory č. 1 musí být práce provedeny v souladu s vydaným závazným stanoviskem příslušného orgánu státní památkové péče podle památkového zákona.

V Příloze 5 je uveden vzor žádosti o poskytnutí této dotace. Je zde uvedeno, jaké doklady musí žadatel povinně přiložit, pokud se chce o tuto dotaci ucházet.

2. 3. 3 Program stabilizace a obnovy venkova Plzeňského kraje

Plzeňský kraj přispívá k myšlence obnovy venkova od roku 2002 vlastním Programem podpory stabilizace venkovských oblastí. V Plzeňském kraji žije asi 40 % obyvatelstva v území s venkovským charakterem, které zaujímá přibližně 80 % rozlohy kraje. PSOV PK je jedním z nástrojů pro naplňování základní strategické vize Programu rozvoje Plzeňského kraje, kterou je růst kvality života obyvatel.

Příjemcem dotace může být:

1. obec, která k 31.12. roku předcházejícího podání žádosti má počet obyvatel menší nebo roven 2000;
2. svazky obcí nebo zájmová sdružení právnických osob, které byly registrovány v souladu platnými právními předpisy;
3. ostatní města a obce Plzeňského kraje, pokud bude dotovaná akce realizována v jejich části (sídle) s počtem obyvatel do 500.

Účel dotace:

1) Projekty realizované v rámci obce

Dotace je určena na pořízení, technické zhodnocení, stavební úpravy a opravy hmotného nemovitého majetku obcí Plzeňského kraje. Dotace může být investičního i neinvestičního charakteru, např.:

⊕ venkovská zástavba a občanská vybavenost:

- ⊕ obecní úřady
- ⊕ hřiště
- ⊕ tělovýchovná a kulturní zařízení
- ⊕ obytné budovy
- ⊕ sakrální stavby
- ⊕ ostatní budovy

⊕ veřejná prostranství:

- ⊕ čekárny hromadné dopravy
- ⊕ rybníky
- ⊕ úpravy ostatních ploch

⊕ veřejná zeleň:

- ⊕ výsadba a obnova zeleně

⊕ komunikace:

- ⊕ místní komunikace a chodníky
- ⊕ cyklistické a pěší stezky

⊕ technická infrastruktura

2) Integrované projekty

Dotace je určena na realizaci projektů, které přesahují možnosti, potřeby a dosah jedné obce, jsou zpravidla regionálního (mohou být i celostátního) významu. Projekt musí být společně financovaný, realizovaný a jeho výsledek společně užíváný. Akce musí být realizována v území venkovského charakteru a zároveň musí přispívat k obnově či zlepšení kvality života ve venkovském prostředí. Patří sem projekty nehmotného (např. vzdělávacího) i hmotného (realizačního) charakteru, jejichž uskutečnění se týká širšího území, a má tedy dopad do území více než jedné obce, popř. mikroregionu či dotčeného území.

2. 3. 4 Program podpory rozvoje venkovského cestovního ruchu v Plzeňském kraji

Cílem programu je podporovat obnovu a další budování venkovské a turistické infrastruktury a vznik regionálních produktů zejména se zaměřením na řemeslnou výrobu, turistické informační systémy, ubytovací zařízení, zařízení pro volný čas a sport, cykloturistiku apod.

Účelem dotace je:

1) Podpora konkrétních akcí a realizace projektů:

- rozvoj řemesel na venkově
- zvýšení atraktivity stávajících turistických cílů
- rozvoj infrastruktury a zlepšení dostupnosti služeb cestovního ruchu
- zlepšení infrastruktury pro sport a volný čas

2) Podpora tvorby propagačních materiálů

Dotace je poskytnuta na částečné krytí celkových nákladů a to ve výši maximálně 50% celkových nákladů. Minimální výše dotace činí 10 000 Kč a maximální výše je 100 000 Kč pro oblast č. 1 a 50 000 Kč pro oblast podpory č. 2.

Žádosti o dotace mohou podat fyzické nebo právnické osoby (svazek obcí, občanské sdružení, občan, obchodní společnost aj.).

V Příloze 6 je uveden přehled poskytnutých dotací z dotačních titulů Plzeňského kraje sledovaným obcím za roky 2005 a 2006.

2. 4 Vývoj památkové péče ^(1, 3, 4, 8)

Zájem o památkovou péči nesahá do příliš vzdálené minulosti. Například ještě před 90 až 100 lety se lidová architektura za památku takřka nepovažovala.

Stavby byly opravovány od nejstarších dob, a to po celém světě. Byly to ovšem opravy z důvodů praktických – aby budovy mohly dále sloužit svému účelu. Jen u některých z nich byl důvod k opravě zesílen úctou k jejich významu. Těžko však ještě mluvit o památkové péči v dnešním smyslu.

Zájem o kulturní památky zvýšily topografické práce z konce 18. století. Novým podnětem veřejného zájmu o kulturní památky movité bylo zakládání muzeí (např. Národní muzeum v roce 1818).

Zájem o studium lidové architektury a počátky snah o její ochranu se datují do druhé poloviny 19. století, kdy zároveň začíná vědecký výzkum lidových staveb.

V 1. polovině 19. století vznikají již státní orgány pro ochranu památek. V Rakousku byla zřízena Centrální komise pro výzkum a zachování stavitelských památek se sídlem ve Vídni – působnost komise se vztahovala i na země české. Při opravách stavebních památek bylo nutno vyžádat si vyjádření Centrální komise. Při Centrální komisi působili konzervátoři. Jejich úkolem bylo pořizovat soupis stavebních památek, měli upozorňovat příslušné orgány na všechny okolnosti, které by ohrožovaly ochranu stavební památky. Roku 1872 byl obor Centrální komise rozšířen i na památky movité a název byl změněn na Centrální komisi pro péči o památky. Pojem památka se vztahoval na stavby časově omezené 18. stoletím, novější stavby se za památku nepovažovaly.

V roce 1911 byl při Centrální komisi zřízen Státní památkový úřad s působností pro všechny země rakouské a české, podřízeni mu byli zemští konzervátoři jako úřední orgány veřejné správy.

Významnou podporou pro památkovou péči byly od konce 19. století knižní soupisové akce. Šlo o vydávání soupisů památek historických a uměleckých v Království českém.

Po roce 1918 se nejvyšším úřadem pro věci památek stalo Ministerstvo školství a národní osvěty. Bývalá Centrální komise se přeměnila na Státní památkový úřad v Praze. Od 1. 4. 1920 zahájil svou činnost Státní památkový úřad pro Moravu a Slezsko v Brně.

Za okupace byly památkové úřady sloučeny v úřad jeden: Památkový úřad v Praze, který měl pobočkou v Brně.

Pro dokumentaci památek byl r. 1919 založen Státní fotoměřický ústav v Praze, který působil jako samostatný ústav do roku 1953.

Po roce 1945 se konfiskací majetku, zákony o pozemkové reformě i jinými opatřeními dostal do státního vlastnictví bezpočet památek nemovitých i movitých.

Ústředním orgánem pro péči o kulturní památky zůstalo Ministerstvo školství, s organizačními změnami (postupnou změnou názvů ministerstva nyní spadá pod Ministerstvo kultury).

Aby byla zajištěna řádná péče o památky, byl vytvořen pojem státního kulturního majetku a zřízeny Národní kulturní komise pro správu státního kulturního majetku. Kompetence státních památkových úřadů Národní kulturní komisí dotčena nebyla.

K zásadnímu opatření došlo vydáním vládního nařízení č. 112/1951 Sb., o reorganizaci státní památkové péče, které stanovilo, že:

- památkovými orgány jsou Krajské národní výbory a ústředním úřadem Ministerstvo školství, věd a umění,
- Národní kulturní komise se přeměnily v Poradní sbory ministra školství,
- Státní památkový úřad v Praze a jeho oddělení v Brně se přeměňují na Státní památkový ústav. Jeho úkolem je odborná pomoc v oboru státní památkové péče, dále vědecké hodnocení památek a studium a rozvíjení konzervačních metod.

Pomocnými orgány státní památkové péče byli i po roce 1945 konzervátoři pro státní památkovou péči.

V roce 1950 byla vytvořena instituce městských památkových rezervací, kde péči o opravu některých domů v historických jádrech několika vybraných měst na sebe i finančně vzalo Ministerstvo školství.

Vedle objektů státního kulturního majetku (objekty I. kategorie – vybrané hrady a zámky) a městských památkových rezervací byly ještě tři skupiny památek:

- 1) objekty II. kategorie – zámky a jim podobné budovy nezahrnuté v I. kategorii;
- 2) rezervace lidové architektury – uchování rychle mizících objektů lidové architektury venkovské. Nešlo zatím o rezervace, ale o jednotlivé stavby;
- 3) památky ostatní (rozptýlené).

Směrnice pro památkovou údržbu z roku 1952 určily, že o dobrý stav památkové budovy má pečovat svým nákladem její vlastník, u státního majetku organizace, která ji má ve správě. Směrnicemi byla dána památkovým orgánům možnost přispět finančně na opravu určitých památek, které nebyly ve správě památkových orgánů.

Od roku 1957 se pro objekty I.kategorie a městské památkové rezervace plánovaly finanční prostředky ústředně u Státní památkové správy v Praze, úpravy ostatních skupin památek zařazovaly do svých rozpočtů Krajské národní výbory.

Podle zákona o kulturních památkách z roku 1958 byly výkonnými orgány státní památkové péče především Krajské národní výbory, při nichž se zřizovala krajská střediska státní památkové péče a ochrany přírody, které do roku 1989 ve skutečnosti vykonávaly státní památkovou péči a měly ve správě většinu významných hradů a zámků. Zákon také uložil vypracovat státní seznamy kulturních památek, které se vedou dodnes.

V roce 1987 byl vydán nový zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, který je ve znění pozdějších změn stále platný². Je to základní právní předpis ochrany kulturních památek a ostatních složek památkového fondu v České republice.

Tento zákon ukládá krajským úřadům dozírat na dodržování tohoto zákona a metodicky řídit výkon státní památkové péče v kraji. Ústřední dozor nad dodržováním tohoto zákona vykonává památková inspekce Ministerstva kultury. Je to specializovaný kontrolní orgán v oboru státní památkové péče. Státní památkovou péči vykonávají obecní úřady s rozšířenou působností (před zrušením okresů vykonávaly tuto činnost okresní úřady).

Činnost obecních úřadů pověřených výkonem státní památkové péče (podle § 29 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči):

- ✦ obecní úřad vykonává a organizuje státní památkovou péči ve stanoveném správním obvodu v souladu s koncepcí rozvoje státní památkové péče v České republice;
- ✦ podílí se na zpracování krajské koncepce podpory státní památkové péče a na zpracování střednědobých a prováděcích plánů a programů obnovy kulturních památek;
- ✦ usměrňuje péči o kulturní památky zajišťovanou obcemi;
- ✦ vykonává státní správu na úseku státní památkové péče;
- ✦ vykonává stavební dohled při obnově kulturních památek z hlediska památkové péče;
- ✦ dozírá v rozsahu své působnosti na dodržování tohoto zákona a předpisů vydaných k jeho provedení.

2. 5 Památková péče – současnost (1, 2, 3, 6, 8, 10, 13, 16, 18, 21, 25)

2. 5. 1 Systém státní památkové péče

Jak již bylo řečeno, státní památková péče v České republice je upravena zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Kromě toho se staly přímou součástí právního řádu České republiky dvě mezinárodní smlouvy upravující památkovou ochranu hmotného

² Úplné znění zákona lze nalézt na <http://www.npu.cz/pp/dokum/legisl/pamzak/>

kulturního dědictví: Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy a Úmluva o ochraně archeologického dědictví ³.

Státní památková péče je u nás vykonávána dvěma navzájem kooperujícími složkami: na jedné straně to jsou správní úřady v hierarchickém uspořádání ve třech stupních (Ministerstvo kultury jako ústřední správní úřad, krajské úřady a obecní úřady s rozšířenou působností), na straně druhé je to odborná organizace státní památkové péče, vytvořená od 1. 1. 2003 jako Národní památkový ústav.

Hlavní aktivity a povinnosti Národního památkového ústavu v oblasti památkové péče (podle § 32 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb.):

- ✦ zpracovává rozboru stavu a vývoje státní památkové péče, podklady pro prognózy, koncepce a dlouhodobé výhledy rozvoje státní památkové péče;
- ✦ organizuje, koordinuje a plní vědeckovýzkumné úkoly státní památkové péče, rozpracovává teorii a metodologii státní památkové péče a metodiku společenského uplatnění kulturních památek;
- ✦ vede Ústřední seznam kulturních památek České republiky;
- ✦ zpracovává potřebné odborné podklady pro ostatní orgány státní památkové péče, metodicky usměrňuje činnost konzervátorů a zpravodajů státní památkové péče a poskytuje bezplatnou odbornou pomoc vlastníkům kulturních památek při zajišťování péče o kulturní památky;
- ✦ zabezpečuje odborný dohled nad prováděním komplexní péče o kulturní památky a nad jejich soustavným využíváním.

Ústav dále:

- ✦ poskytuje obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o kulturní památku a krajskému úřadu, jde-li o národní kulturní památku, vyjádření pro vydání rozhodnutí o opatřeních, která je vlastník kulturní památky (národní kulturní památky) povinen učinit ve stanovené lhůtě (§ 10 odst. 1 zákona);
- ✦ poskytuje obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o zamýšlenou obnovu kulturní památky, nebo o zamýšlenou stavbu, stavební změnu nebo udržovací práce na nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny, písemné vyjádření pro vydání

³ Text úmluv je publikován na <http://www.npu.cz/pp/dokum/legisl/>

závazného stanoviska, a vyžaduje si od nich projednání návrhu tohoto závazného stanoviska před ukončením řízení (§ 14 odst. 6 zákona);

- ✦ poskytuje vlastníkově nebo projektantovi při projednávání přípravné a projektové dokumentace obnovy nemovité kulturní památky, nebo stavby, stavební změny nebo udržovacích prací na nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny, potřebné podklady, informace a odbornou pomoc (§ 14 odst. 7 zákona).

2. 5. 2 Předmět památkové ochrany

V porovnání s jinými zeměmi se v České republice uplatňuje výrazně selektivní přístup a princip výběru nejvhodnějších věcí určených na prohlášení za kulturní památku. Princip výběrovosti se uplatňuje i při prohlašování památkových rezervací a památkových zón, celkem je v České republice prohlášeno 113 památkových rezervací a 437 památkových zón různého druhu a územního rozsahu, z toho je 138 vesnických památkových zón a 60 památkových rezervací lidové architektury.

2. 5. 3 Formy ochrany památek lidového stavitelství

Rozeznáváme tři typy ochrany lidových staveb – jednotlivé stavby nebo areály a soubory zemědělských usedlostí a domů jako kulturní památky, celá sídla nebo jejich části jako vesnické památkové rezervace a zóny, případně ochranná pásma kulturních památek (která mohou zahrnovat i celá sídla) a části historického území jako krajinné památkové zóny, které mohou zahrnovat solitérní stavby i kompletní sídelní celky.

Smyslem vyhlášení území s plošnou památkovou ochranou je kromě zajištění další existence dochovaných památkově cenných objektů také „ochrana dochovaného historického půdorysu a jemu odpovídající skladba sídla a historických staveb, včetně jejich podzemních prostorů. Stejnou důležitost má ochrana dochované historické siluety a panoramat sídla v krajině a charakteristické výškové úrovně historické zástavby, dále ochrana dochovaných historických ploch a prvků zeleně a vodních ploch a vodotečí, archeologických nálezů a dalších kulturně cenných nálezů, hodnotných uměleckořemeslných prvků a tradičních stavebních konstrukcí a materiálů.“⁽⁶⁾ Z těchto důvodů musí být veškerá stavební činnost v lokalitách chráněných jako vesnické

památkové rezervace a zóny nebo krajinné památkové zóny v předstihu projednána s orgány státní památkové péče. Tím by se mělo předejít neuváženým nebo nevhodným zásahům do dochovaného historického stavebního fondu, jeho přirozeného prostředí, veřejných ploch, zeleně nebo vodotečí atd.

Péče o zachování staveb se zajišťuje prostřednictvím jejich vlastníků. Předpokladem je, že vlastník objektu chápe jeho hodnoty a respektuje určitá omezení v nakládání s ním vyplývající ze znění památkového zákona. Tato omezení vycházejí ze základních principů zakotvených v Listině základních práv a svobod, zejména z jejího článku 11, který upravuje zásadu, že vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv jiných osob nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy, a dále dle článku 35, podle něhož nesmí nikdo při výkonu svých práv ohrožovat ani poškozovat kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

2. 5. 4 Právní podmínky zachování památkového fondu

Ochrana kulturních památek je ve všech srovnatelných evropských státech spojena s jistým omezením volné dispozice vlastníka věci s jeho majetkem. Jádrem problému je otázka, jak stanovit povinnosti vlastníka věci, aby při ochraně, údržbě a obnově kulturní památky byly zachovány její památkové hodnoty a při tom aby vlastníková práva nebyla omezována neadekvátním způsobem nad únosnou míru. Vymezení práv a povinností vlastníků kulturních památek, jakož i vlastníků nemovitostí, které nejsou kulturními památkami, ale nalézají se v památkově chráněném území, lze provádět pouze zákonem.

2. 5. 4. 1 Základní právní normy upravující péči o lidové stavitelství

Základním právním předpisem vymezujícím vztah památek lidového stavitelství a jejich vlastníků a uživatelů je, jak již bylo zmíněno, zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Ochrana dalších hodnotných lidových staveb neprohlášených za kulturní památky je částečně zajištěna ustanovením § 86 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů, který ukládá obecně všem vlastníkům staveb udržovat je v dobrém stavebním stavu tak, aby mimo jiné nedocházelo k jejich znehodnocení nebo ohrožení jejich vzhledu a aby se co nejvíce prodloužila jejich

užitelnost. Ochranu lidových staveb neprohlášených za kulturní památky může z titulu tohoto zákona a souvisejících vyhlášek případně zajistit i dobře zpracovaný regulační plán či územní plán obce (o územním plánování viz kapitola 2. 6).

Z hlediska ochrany přírody jsou rovněž lidové stavby, obdobně jako další kulturní památky, chápány jako významná součást historické charakteristiky krajinného rázu a jejich stavební změny a úpravy jsou v tomto ohledu posuzovány podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ve smyslu znění odst. 3 tohoto zákona mohou být lidové stavby také součástí přírodního parku, který je plošně chráněným územím s určitými omezeními, směřujícími k uchování soustředěných estetických a přírodních hodnot.

2. 5. 5 Osvobození od daní a další daňová zvýhodnění

V oblasti nepřímé finanční pomoci státu vlastníkům kulturních památek jsou některými daňovými předpisy stanovena osvobození od daní a další daňová zvýhodnění.

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti, upravuje osvobození od daně pro stavby, které jsou kulturními památkami a na nichž jejich vlastníci provádějí stavební úpravy. Osvobození trvá po dobu osmi let počínaje rokem, který následuje po vydání příslušného stavebního povolení. Od daně z nemovitosti jsou dále osvobozeny budovy, které jsou kulturními památkami a jsou na základě smlouvy uzavřené mezi Ministerstvem kultury a vlastníkem zpřístupněny veřejnosti pro výchovně-vzdělávací účely (§ 9 odst. 1, písm. p).

Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, stanovuje osvobození od daně darovací při nabytí vlastnického práva k nemovitostem, které jsou kulturními památkami, pokud k němu dochází mezi příbuznými v řadě přímé nebo mezi manžely (§ 50 odst. 10).

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zvýhodňuje odpisy na nemovitých kulturních památkách v případě jejich technického zhodnocení (§ 29 odst. 8, § 30 odst. 8).

2. 6 Územní plánování (7, 17, 20, 22)

Ochrana lidových staveb neprohlášených za kulturní památky je možná i dobře zpracovaným regulačním plánem či územním plánem. Proto jsou zde pro úplnost uvedeny i základní pojmy z územního plánování.

Územní plánování je soustavná činnost, která usměrňuje rozvoj území tak, aby nedocházelo ke konfliktům a disproporcím a aby byly hájeny veřejné i soukromé zájmy v území. Základními nástroji územního plánování jsou územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady a územní rozhodnutí.

Územně plánovací dokumentace:

- ✦ územní plán velkého celku

- ✦ územní plán obce – pořizuje obec pro celé své správní území. Stanoví se zde základní koncepce rozvoje území a funkční využití ploch, dále je zde řešeno vzájemné uspořádání ploch a základní regulace území. V územním plánu se vyznačují hranice současně zastavěného území, vymezují hranice zastavitelného území a veřejně prospěšné stavby, pro které lze pozemky, stavby a práva k nim vyvlastnit. Tento dokument obsahuje textovou a grafickou část, číselné údaje a závaznou část ve formě regulativů. Územní plán schvaluje obecní zastupitelstvo. Stavební úřady jsou povinny při vydávání územních rozhodnutí a stavebních povolení respektovat závaznou i směrnou část schváleného územního plánu obce.

- ✦ regulační plán – pořizuje obec zpravidla následně po územním plánu obce, a to především pro ty části správního území obce, kde se předpokládá větší výstavba, přestavba nebo asanace. Tento dokument upravuje nejen funkční využití, ale i plošné a prostorové uspořádání, vyjádřené např. vymezením regulačních čar, výškou objektů, tvarem střech apod. Regulační plán obsahuje textovou a grafickou část, číselné údaje a závaznou část ve formě regulativů. Dokument vymezuje jednotlivé stavební pozemky. Regulační plán pro své území schvaluje obecní zastupitelstvo. Stavební úřady jsou povinny při vydávání územních rozhodnutí a stavebních povolení respektovat závaznou i směrnou část schváleného regulačního plánu.

Pro potřeby plánování rozvoje obcí se využívají územní plán obce a regulační plán. V územně plánovací dokumentaci jsou formou regulativů stanoveny zásady a podmínky pro rozvoj území, uspořádání území a limity jeho využití. Pod pojmem využití území rozumíme účel využití (určení, pro jakou činnost, funkci, jakým způsobem bude území využito) a intenzitu využití (např. počet bytů, množství obyvatel na jednotku plochy atd.). Pod pojmem uspořádání území rozumíme v zastavěném území druh zástavby, intenzitu zástavby (poměr mezi zastavěnými a volnými plochami, počet podlaží objektů atd.), ve volné krajině jde o vymezení územních systémů ekologické stability, stanovení cestní sítě atd.

Územně plánovací podklady:

- ✦ urbanistická studie – řeší územně technické, urbanistické a architektonické podmínky využití území. Zpracovává se pro část, nebo i pro celé správní území obce. Jedná se o vyjádření odborného názoru, který je v souladu se záměry obce a slouží k usměrňování rozvoje území. Urbanistickou studii si často pořizují venkovské obce. Tento dokument může být projednán zastupitelstvem obce, nemá však právní závaznost.
- ✦ územní generel
- ✦ územní prognóza
- ✦ územně technické podklady

Územně plánovací podklady slouží zejména jako podklad pro zpracování, případně pro změny územně plánovací dokumentace. V případě, že není zpracována územně plánovací dokumentace, slouží jako podklad pro územní rozhodování.

Pro potřeby plánování rozvoje obcí se využívají zejména urbanistická studie a územní generel.

Územní řízení je proces vedený příslušným stavebním úřadem, ve kterém se rozhoduje o umístění staveb, změnách využití území a dle kterého jsou chráněny důležité zájmy v území. Pro vydání územního rozhodnutí je závazným podkladem územní plán obce (resp. regulační plán).

Ustanovení, kterými se musí výstavba v území řídit, se nazývají **regulativy**. Jsou to závazná ustanovení, vyjádřena slovně, číselně nebo graficky. Vycházejí z potřeb území. Regulativy stanoví např. jaká je možná největší výška stavby, jaké musí být odstupy sousedních staveb, ve zvláště exponovaných polohách a chráněných územích tvary střech, oken, barvy fasád, způsob oplocení atd.

Limity vyjadřují nepřekročitelné meze ve využívání území. Jsou celostátně platné a jsou odvozeny z obecně platných předpisů. Limity určují např. umístění určitých činností produkujících hluk, exhalace, otřesy aj. v území, ochranná pásma (např. zdrojů vody, památkových rezervací a zón), ve kterých jsou některé činnosti zcela zakázány nebo určitým způsobem omezeny atd.

Limit využití území pro vesnické památkové zóny (číslo 6.106):

Objekt limitování

Zásahy do urbanistické struktury vesnické památkové zóny, obnova a využití objektů, využití území a nová výstavba na území památkové zóny.

Důvody limitování

Zajištění rozvoje území vesnické památkové zóny v souladu s charakterem její urbanistické struktury a s potřebami dnešního života.

Vyjádření limitu

Podmínky pro zabezpečení ochrany památkové zóny jako celku jsou součástí právního předpisu o prohlášení území památkovou zónou a zákona o státní památkové péči. Na území památkové zóny musí být respektován historický půdorys a jemu odpovídající urbanistická skladba. Vlastník (správce, uživatel) nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny, je povinen k zamýšlené stavbě, stavební změně nebo udržovacím pracím na této nemovitosti si předem vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Doplňující poznámky

Limity pro památkové zóny jsou zvláštní skupinou limitů, neboť jsou stanoveny celostátně platnými předpisy, ale mají lokální charakter. Z hlediska územního plánování má památková zóna povahu chráněného území.

Limit typu B

Stav k 1. 1. 2003

Realizací záměrů územně plánovací dokumentace lze předejít nepříznivým důsledkům některých činností, územně plánovací dokumentace chrání hmotně kulturní hodnoty území, je zárukou účelného uspořádání území.

Existence schválené územně plánovací dokumentace (nebo alespoň urbanistické studie) je podmínkou pro přiznání některých dotací z vládních programů a programů EU (Program obnovy venkova).

2. 7 Postup při obnově kulturní památky nebo stavby tvořící nedílnou součást území s plošnou ochranou ^(1, 2, 3, 13, 25)

Vlastník kulturní památky je povinen v případě předpokládané stavební činnosti při obnově kulturní památky postupovat v souladu s památkovým zákonem, tj. vyžádat si předem (podle § 14, odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb.) závazné stanovisko příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Obnovou kulturní památky se podle zákona o státní památkové péči rozumí „*každá údržba, oprava, rekonstrukce, restaurování nebo jiná úprava kulturní památky nebo jejího prostředí.*“ Za jinou úpravu kulturní památky se považuje „*modernizace budovy při nezměněné funkci nebo využití kulturní památky a dále její nástavba nebo přístavba.*“⁽²⁵⁾

Orgán státní památkové péče vydává své závazné stanovisko v souladu s § 14, odst. 3 památkového zákona po písemném vyjádření územně příslušného Národního památkového ústavu (v případě Plzeňského kraje jde o Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni). V závazném stanovisku se výkonný orgán státní památkové péče vyjádří, zda je záměr vlastníka stavby přípustný a za jakých podmínek. Písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče je podle § 14, odst. 6 památkového zákona zákonnou podmínkou pro vydání závazného stanoviska.

Obnova stavby, která není kulturní památkou, ale je nedílnou součástí území s plošnou ochranou se řídí ustanovením § 14, odst. 2 památkového zákona, podle kterého je „*vlastník (správce, uživatel) povinen k zamýšlené stavbě, stavební změně nebo udržovacím pracím na této nemovitosti si předem vyžádat stanovisko příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností.*“⁽²⁵⁾

Jedná-li se o rozsáhlejší stavební obnovu objektu, je pro vlastníka výhodné požádat příslušný úřad nejprve o vydání závazného stanoviska k záměru. V případě rozhodnutí o přípustnosti tohoto záměru vlastník zpracuje projektovou dokumentaci již podle předem stanovených podmínek, a tak má jistotu, že své finanční prostředky vynakládá hospodárným způsobem. Totéž by mělo platit i v případě plánovaných novostaveb situovaných na území s plošnou ochranou. Dokumentaci určenou k příslušnému stavebnímu řízení projedná podle § 14, odst. 7 památkového zákona v průběhu zpracování vlastník nebo projektant s územně příslušným Národním památkovým ústavem. Při tom je

vlastníkovi poskytována bezplatná odborná pomoc, potřebné podklady a informace z průzkumů, výzkumů a dokumentace archivovaných v archivu Národního památkového ústavu. Tím by měly být eliminovány možné rozdíly mezi zájmy státní památkové péče a vlastníka.

3 Metodika práce

Při zpracování diplomové práce byl zvolen tento metodický postup:

1. Studium odborné literatury a sběr informací.
2. Provedení sociologického průzkumu mezi občany studovaných území, řízený rozhovor s představitelem obce a zodpovědným orgánem památkové péče.
3. Popis studovaných území z hlediska rozsahu ochrany, dále demografických a socioekonomických dat.
4. Zhodnocení primárních i sekundárních dat statistickými metodami a sestavení SWOT analýzy.
5. Návrhy na rozvoj území.

3. 1 Definování problému a cílů výzkumu

V roce 1995 bylo na základě zákona č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů prohlášeno několik desítek vesnických sídel v oblasti českého západu za vesnické památkové rezervace a zóny. Tím byl dán předpoklad k realizaci ochrany i těch památek, které stály stranou zájmu jednotlivců i skupin. Když na přelomu 40. a 50. let 20. století došlo k celospolečenským změnám, měly tyto události výrazný dopad i na lidovou stavební kulturu. Často až příliš razantní změny se na mnoha místech odrazily v obraze a vypovídací schopnosti venkovských sídel.

Do 21. století přežilo mnoho cenných dokladů lidové stavební kultury jen díky českému fenoménu – chalupářství.

Ovlivňovat celkový obraz vybraných vesnických sídel jako dochovaného souboru památkových objektů ale nebylo možné. Tento způsob ochrany umožnilo právě až vyhlášení vesnických památkových rezervací a zón.

Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry ovlivňuje rozvoj venkovského prostoru tato památková ochrana. Smyslem práce je také zjistit, jaký názor mají samotní obyvatelé obcí, postoj představitelů samosprávy a zástupce Národního památkového ústavu, jak se na

rozvoj vesnického prostoru podílí Evropská unie (strukturální fondy) a možnosti rozvoje území prostřednictvím cestovního ruchu. Do výzkumu byly zařazeny tyto VPZ z okresu Domažlice: Kanice, Klenčí pod Čerchovem, Pocinovice, Stráž, Trhanov, z okresu Klatovy: Hradešice, Ostřetice, Poleň, Velké Hydčice. V Příloze 7 je zařazena mapa, kde jsou tyto vesnické památkové zóny vyznačeny.

Dílčí cíle:

- zjistit základní informace o obyvatelích VPZ;
- zjistit znalost o prohlášení jejich vesnice za VPZ;
- zjistit jejich představy o výhodách a nevýhodách pro obec;
- zjistit, zda se již setkali s tím, že je jejich obec prohlášena za VPZ;
- zjistit, zda to podle nich pro obce znamená přínos;
- zjistit jejich vztah k obci;
- zjistit jejich návrhy na zvýšení turistické atraktivity;
- zjistit postoj představitelů samosprávy.

3. 2 Popis výzkumného vzorku a použitých metod

Výběrovou jednotkou pro vytvoření výběrového souboru byli zvoleni obyvatelé vybraných vesnických památkových zón. Výběrové šetření proběhlo pravděpodobnostním (náhodným) výběrem. Pravděpodobnostní výběr se provádí tak, že se nejdříve celý základní soubor rozdělí na jednotky šetření, poté se každé jednotce přiřadí určitá pravděpodobnost jejího zahrnutí do výběrového souboru. Vlastní výběr jednotek se pak provádí tak, aby o vybrání či nevybrání každé jednotky rozhodovala již pouze náhoda. Konečná velikost vzorku respondentů činí 121 dotazovaných pro všechny vesnické památkové zóny.

K získání primárních dat byl použit standardizovaný postup, a to osobní dotazování. Dotazování je nejrozšířenější způsob získávání údajů při výzkumech veřejného mínění. Hlavní výhody osobního dotazování:

- šetření může proběhnout v poměrně krátkém čase;
- tazatel může vyvolat u respondenta zájem o předmět šetření a snížit možnost odmítání odpovědí;

- umožňuje používat flexibilní dotazník, pořadí otázek se může měnit podle charakteristik respondenta nebo podle předcházejících odpovědí.

K hlavním nevýhodám patří:

- někteří respondenti mohou mít při osobním rozhovoru zábrany, které by při aplikaci jiné techniky neměli;
- respondenti vědí, že mohou být identifikováni, což může bránit jejich ochotě poskytovat informace.

Jako výzkumný nástroj byl použit předem připravený dotazník, který je v plném znění uveden v Příloze 1. Dotazování proběhlo formou standardizovaného rozhovoru, kdy klade tazatel respondentovi přesně formulované otázky ve stanoveném pořadí podle dotazníku, který sám během rozhovoru vyplňuje. Získané informace jsou vzájemně srovnatelné a snadno zpracovatelné. Otázky v dotazníku mají převážně formu uzavřené otázky – možné odpovědi jsou v dotazníku vyznačeny a respondent (tazatel) při jeho vyplňování zvolenou odpověď pouze zatrhává. Výhodou uzavřené otázky je komunikační jednoduchost (správně formulované otázky), dají se snadno a rychle zpracovat a odpovědi jsou pro respondenta relativně snadné. Nevýhodou je, že se dotázaným do jisté míry vnucují nabízené varianty odpovědí, i když si odpovědi není respondent jist.

Standardizovaný rozhovor byl volen i pro starosty daných vesnic, celé znění je uvedeno v Příloze 2. V Příloze 3 je uveden vzor dotazníku pro představitele památkové péče.

3. 3 Interpretace a prezentace výsledků výzkumu

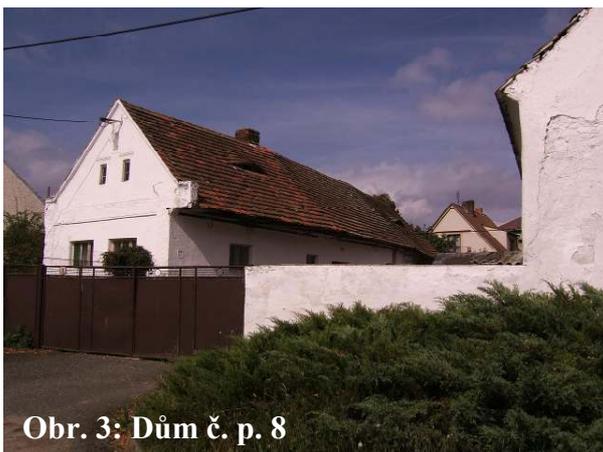
Na analýzu údajů navazuje interpretace jejích výsledků. Výsledky výzkumu jsou uspořádaně prezentovány v kapitole 4. Jako forma popisu při zpracování bylo použito grafické zpracování četnosti, jelikož grafické znázornění umožňuje snadnou orientaci v získaných datech.

Na výsledky dotazníkového šetření navazuje SWOT analýza, která udává slabé a silné stránky venkovského prostoru a regionálního rozvoje (sledované charakteristiky daného místa s ohledem na tytéž charakteristiky v rámci širšího regionu) a příležitosti a ohrožení vnějšího okolí (analýza trendů ovlivňující organizaci zvenčí). Jejím účelem je najít důležité informace pro přijetí strategických opatření v oblasti uspokojování zákazníků ve všech zvolených tržních segmentech.

3. 4 Vesnické památkové zóny – Domažlicko a Klatovsko

3. 4. 1 VPZ Hradešice

3. 4. 1. 1 Základní popis

Obr. 3: Dům č. p. 8

Hradešice (okr. Klatovy) leží 7,5 km západně od Horažďovic. První písemná zmínka o vsi pochází z r. 1360. Dějiny vsi jsou úzce spjaty s historií nedalekého horažďovického panství. V polovině 19. století ves získala samostatnost.

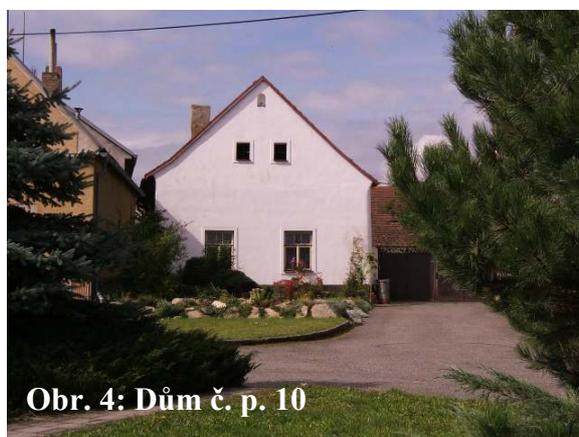
Ves byla založena v mírně svažitém terénu při důležité obchodní

cestě z Klatov do Horažďovic. Zástavba lokality je soustředěná po obvodu nevelké návsi zhruba obdélného tvaru, s výrazným rozšířením v místech komunikace procházející lokalitou v ose sever-jih. Náves tak dostává zcela unikátní půdorys tvaru latinského kříže. Zástavba historického jádra vsi je produktem především 2. poloviny 19. století a období první třetiny 20. století.

Negativně se do vzhledu vsi promítla řada problematicky provedených adaptací a také demolice starších budov a následná výstavba nových, často nekorespondujících s historizujícím prostředím lokality.

Pro stavebně-historické a urbanistické kvality vsi, i přes výše uvedené nevhodné zásahy, ji Ministerstvo kultury České republiky prohlásilo v září 1995 za vesnickou památkovou zónu.

Po obvodu návsi stojí několik hodnotných dvorů s dochovanou historickou stavební výbavou. V prostoru historického jádra vsi je početná skupina staveb, jejichž

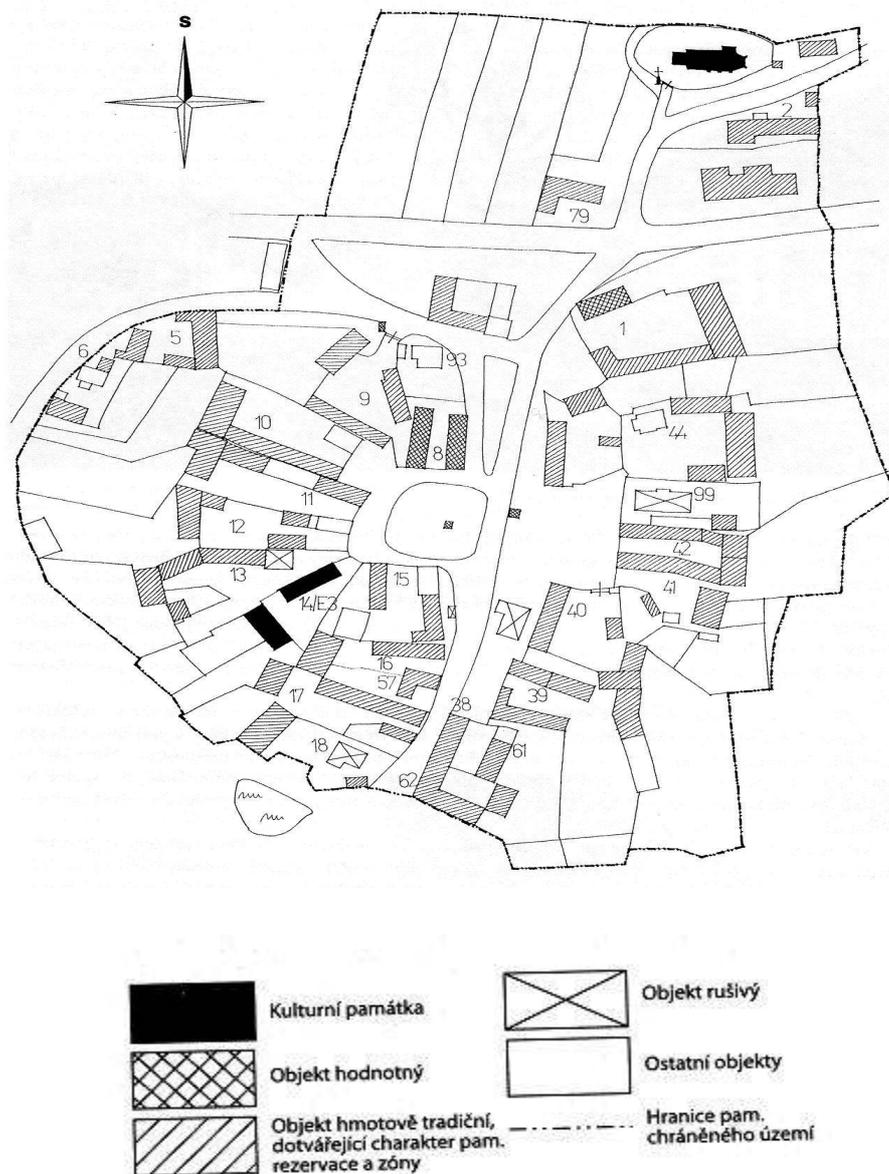

Obr. 4: Dům č. p. 10

kvality spočívají především v tradiční hmotě a nenáročném architektonickém řešení, vhodně doplňující celkový výraz obce. Z první třetiny 20. století pochází úprava rozměrného patrového objektu, který nese dosud čitelný nápis „Karel Panuška – První česká výroba uherského salámu“ a leží mezi návsi a kostelem.

Ze severní strany návěs navazuje na státní silnici Klatovy – Horažďovice, která pomyslně oddělila od historického jádra vsi kostel Proměnění Páně.

3. 4. 1. 2 Plán VPZ Hradešice

Obr. 5: Plán VPZ Hradešice (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004)

3. 4. 1. 3 Socioekonomická data

1. Obyvatelstvo podle pohlaví				5. Ekonomicky aktivní podle odvětví				
Obyvatelstvo celkem		436		Obyvatelstvo celkem		436		
Z toho	Ženy	224		Ekonomicky aktivní celkem		205		
	Muži	212		Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	48		
2. Obyvatelstvo podle věku					Průmysl	63		
0 – 14		62			Stavebnictví	18		
15 – 60		285			Obchod, opravy motorových vozidel	14		
60 a více		89			Doprava, pošty a telekomunikace	16		
3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání					Veřejná správa, obrana	11		
Obyvatelstvo 15leté a starší		374			Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	15		
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	3		6. Domovní fond				
	Základní vč. neukončeného	108		Domy úhrnem		159		
	Vyučení a střední odborné bez maturity	166		Z toho domy obydlené		121		
	Úplné střední s maturitou	78		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	117		
	Vyšší odborné a vysokoškolské	17			Bytové domy	2		
	Nezjištěno	2			Domy postavené	Do 1919	22	
4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity						1920 – 1945	12	
Ekonomicky aktivní celkem		205				1946 – 1980	61	
V tom	Zaměstnaní	197		1981 - 2001		26		
	Nezaměstnaní	8		6. Domovní fond				
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		229		Domy úhrnem		159		
Z toho	Nepracující důchodci	119		Z toho domy obydlené		121		
	Žáci, studenti, učni	68		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	117		

Tabulka 1: Socioekonomická data, Hradešice
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

3. 4. 2 VPZ Kanice

3. 4. 2. 1 Základní popis

Kanice (okr. Domažlice) leží 3 km jihozápadně od Kolovče. První písemná zmínka o vsi pochází z r. 1325. Ve 14. století byla v Kanicích tvrz. V letech 1378 – 1705 byl kanický statek v majetku Kanických

Obr. 6: Dům č. p. 18, kult. památka

Obr. 7: Dům č. p. 11

z Čachrova. Posléze byl v majetku Černínů z Chudenic, kteří nechali v letech 1722 – 1723 přestavět zdejší renesanční panské sídlo na barokní zámek. Po polovině 19. století vznikl ve vsi obecní úřad a ve stejném období patřil zámek a přilehlý vrchnostenský dvůr Perglům, kteří zde hospodařili až do r. 1945, kdy jim byl kanický majetek

zabaven. Ve 30. letech 20. století bylo v Kanicích 90 popisných čísel a žilo zde na 400 obyvatel. Ve 2. polovině 40. let 20. století odešel větší počet místních obyvatel do nedalekého pohraničí.

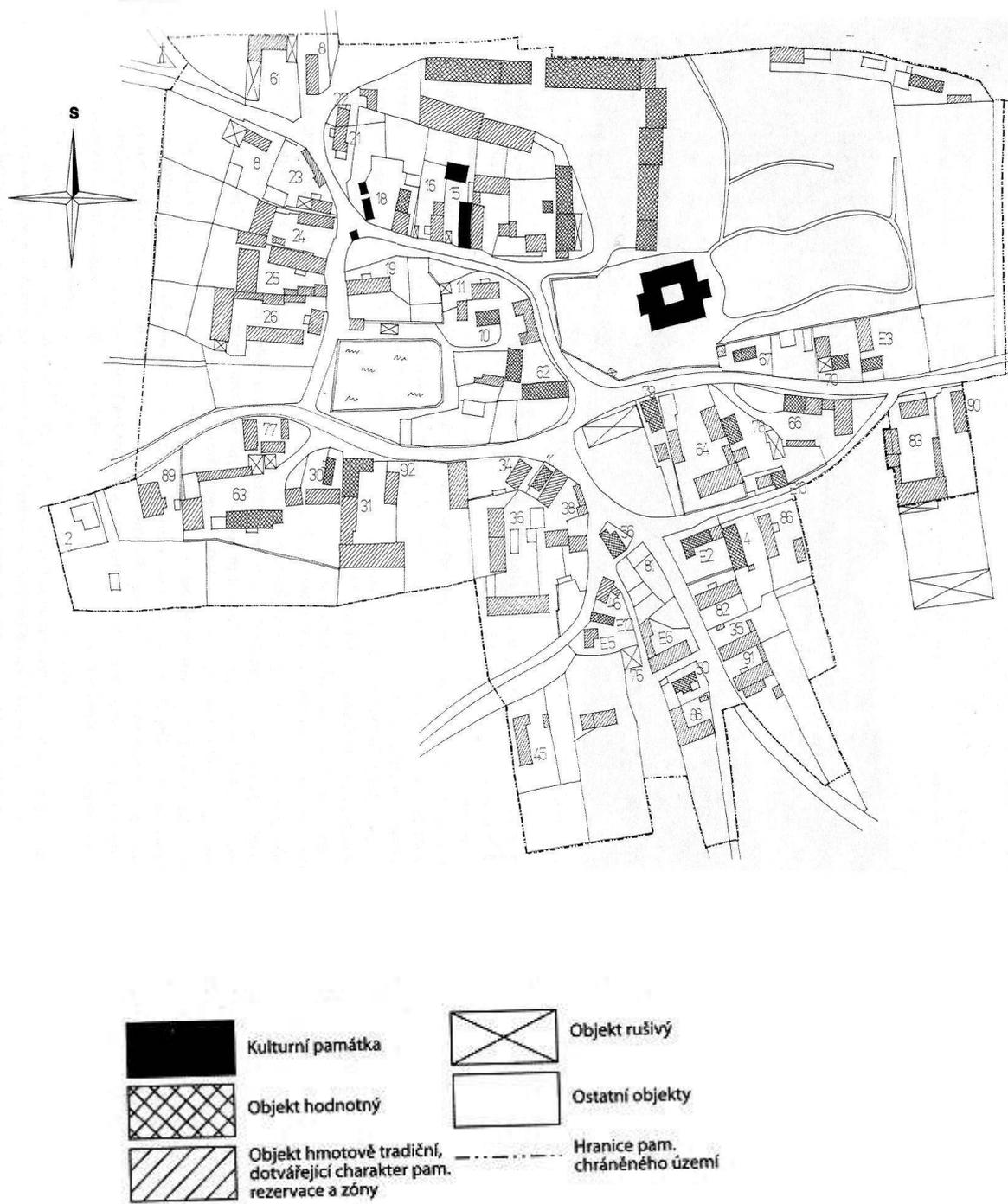
Centrem lokality je náves zhruba obdélného až čtvercového tvaru s jasně vymezenou západní a severní stranou, v čele se zástavbou založenou převážně ve štítové orientaci. Ze strany východní náves vymezuje rozlehlý zámecký areál v čele s čtyřkřídlou budovou zámku vystavěnou na půdorysu čtverce a malým nádvořím uprostřed. Po nezdařené privatizaci je zámek posledních deset let opuštěný a chátrá. Východně od zámku se rozkládá zámecký park, dnes zčásti zpustlý. Severně od zámku se rozkládá někdejší vrchnostenský dvůr s budovami pocházejícími z období 18. – 20. století.

Historické jádro vsi dotváří početná skupina staveb, jejichž kvality spočívají především v tradiční hmotě a nenáročném architektonickém řešení. Ves byla v r. 1995 vyhlášena vesnickou památkovou zónou kvůli většímu množství zachovaných původních roubených chalup.

Obr. 8: Dům č. p. 15, kult. památka

3. 4. 1. 2 Plán VPZ Kanice

Obr. 9: Plán VPZ Kanice (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004.)

3. 4. 1. 3 Socioekonomická data

1. Obyvatelstvo podle pohlaví				5. Ekonomicky aktivní podle odvětví					
Obyvatelstvo celkem		172		Obyvatelstvo celkem		172			
Z toho	Ženy	85		Ekonomicky aktivní celkem		92			
	Muži	87		Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	35			
2. Obyvatelstvo podle věku					Průmysl	18			
0 – 14		23			Stavebnictví	5			
15 – 60		114			Obchod, opravy motorových vozidel	5			
60 a více		35			Doprava, pošty a telekomunikace	6			
3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání					Veřejná správa, obrana	2			
Obyvatelstvo 15leté a starší		149			Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	1			
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	0		6. Domovní fond					
	Základní vč. neukončeného	39		Domy úhrnem		75			
	Vyučení a střední odborné bez maturity	73		Z toho domy obydlené		48			
	Úplné střední s maturitou	29		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy		46		
	Vyšší odborné a vysokoškolské	6			Bytové domy		2		
	Nezjištěno	2			Domy postavené	Do 1919		11	
4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity						1920 – 1945		5	
Ekonomicky aktivní celkem		92				1946 – 1980		19	
V tom	Zaměstnaní	91		1981 - 2001		11			
	Nezaměstnaní	1		6. Domovní fond					
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		79		Domy úhrnem		75			
Z toho	Nepracující důchodci	43		Z toho domy obydlené		48			
	Žáci, studenti, učni	29		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy		46		

Tabulka 2: Socioekonomická data, Kanice
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

3. 4. 3 VPZ Klenčí pod Čerchovem

3. 4. 3. 1 Základní popis

Klenčí pod Čerchovem (okr. Domažlice) leží 8 km západně od Domažlic. První písemná zmínka o vsi pochází z r. 1325. Patřila k jedenácti nejstarším chodským vsím, jejichž obyvatelé vykonávali strážní službu

Obr. 10: Dům č. p. 4, kulturní památka

podél zemských stezek a v hraničním hvozdu. Ves užívala veškerých svobod daných českými panovníky.

Klenčí leželo na důležité obchodní stezce, což v mnohém podpořilo jeho rozvoj stavební a také urbanistický a demografický rozvoj. V dubnu 1945 bylo centrum obce poničeno náletem spojeneckých letounů. Požárům podlehly jen po obvodu návsi desítky domů. Následná obnova posléze v mnohém ovlivnila tvářnost lokality, která si přes tyto změny uchovala svébytný charakter, pro který byla, včetně pozoruhodné půdorysné stopy a dochovaného souboru historických lidových staveb, prohlášena vyhláškou MK ČR v září 1995 za vesnickou památkovou zónu.

Dominantou vsi je barokní kostel sv. Martina stojící v horní části klenečské návsi. Pod kostelem je hrobka, kde je pohřben V. M. Lamingen. V centru vsi i přes neblahé události ze závěru 2. světové války dochovalo několik zcela mimořádných hodnotných staveb, mezi které v první řadě patří roubené domy č. p. 21 (obr. 11) a č. p. 30.

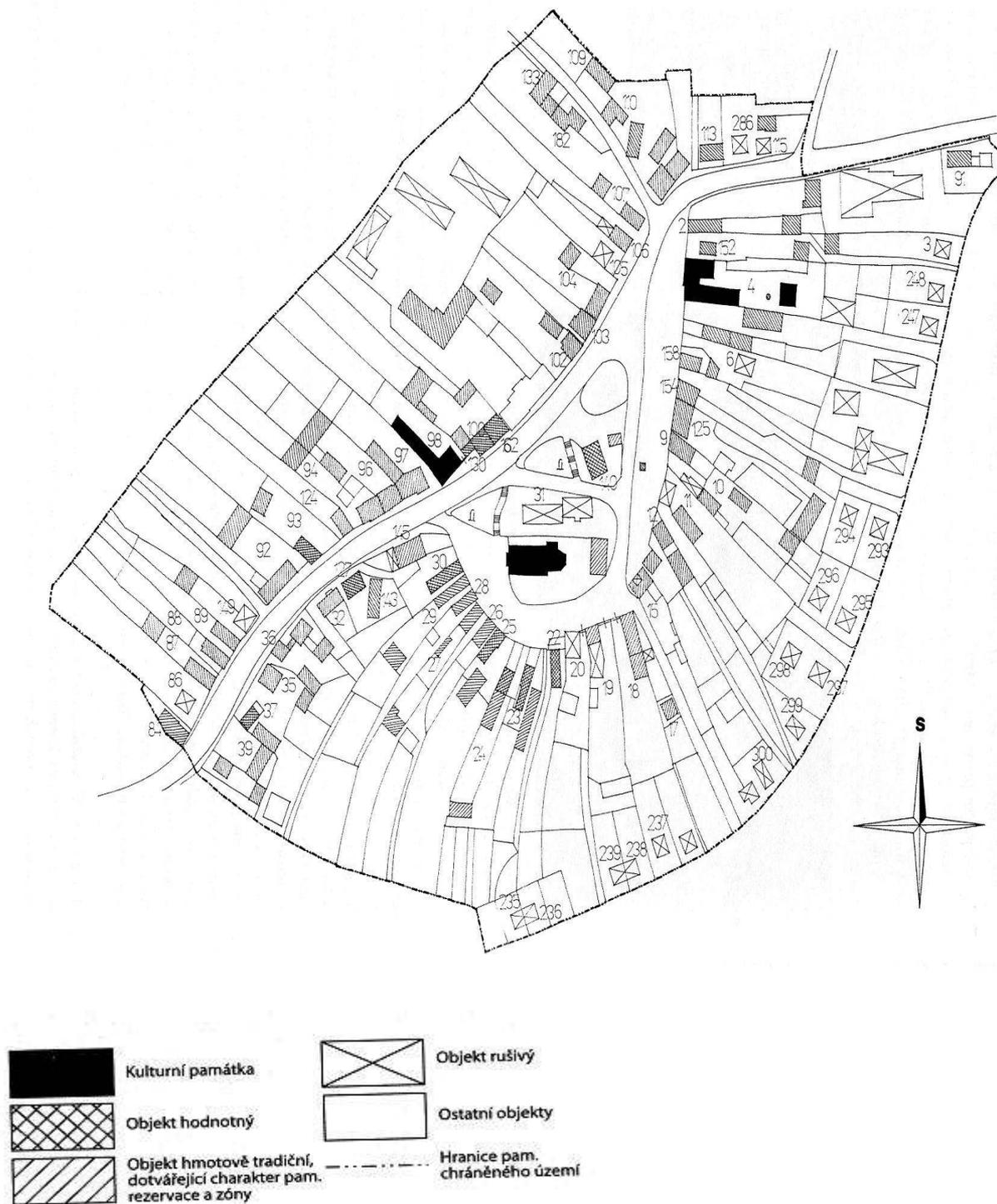
Lze předpokládat, že především stavby ležící na jižní straně návsi vesměs ve štítové orientaci dokládají starší situaci parcelace jádra vsi, zatímco strany východní a severozápadní prodělaly často až výrazné změny, které vedly, kromě jiného, také ke změně založení budov situovaných v čele dvorů.

Vzhled východní a jižní strany historického jádra je ovlivněn souvislou zástavbou rodinných domů, a dokonce panelových budov vystavěných v poslední třetině 20. století na původně nezastavěných zahradách ležících za stodolami. Nové objekty ležící po obvodu jádra se negativně projevují v dálkových pohledech na jinak příznivě vyhlížející ves zasazenou do svahů zeleného masivu Českého lesa.

Obr. 11: Dům č. p. 21

3. 4. 3. 2 Plán VPZ Klenčí pod Čerchovem

Obr. 12: Plán VPZ Klenčí pod Čerchovem (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004.)

3. 4. 3. 3 Socioekonomická data

1. Obyvatelstvo podle pohlaví				5. Ekonomicky aktivní podle odvětví				
Obyvatelstvo celkem		1251		Obyvatelstvo celkem		1251		
Z toho	Ženy	644		Ekonomicky aktivní celkem		697		
	Muži	607		Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	74		
2. Obyvatelstvo podle věku					Průmysl	214		
0 – 14		209			Stavebnictví	51		
15 – 60		860			Obchod, opravy motorových vozidel	61		
60 a více		182			Doprava, pošty a telekomunikace	26		
3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání					Veřejná správa, obrana	73		
Obyvatelstvo 15leté a starší		1042			Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	62		
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	0		6. Domovní fond				
	Základní vč. neukončeného	228		Domy úhrnem		340		
	Vyučení a střední odborné bez maturity	383		Z toho domy obydlené		260		
	Úplné střední s maturitou	280		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	231		
	Vyšší odborné a vysokoškolské	138			Bytové domy	20		
	Nezjištěno	13			Domy postavené	Do 1919	36	
4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity						1920 – 1945	37	
Ekonomicky aktivní celkem		697				1946 – 1980	105	
V tom	Zaměstnaní	677		1981 - 2001		80		
	Nezaměstnaní	20		6. Domovní fond				
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		551		Domy úhrnem		340		
Z toho	Nepracující důchodci	219		Z toho domy obydlené		260		
	Žáci, studenti, učni	206		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	231		

Tabulka 3: Socioekonomická data, Klenčí pod Čerchovem
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

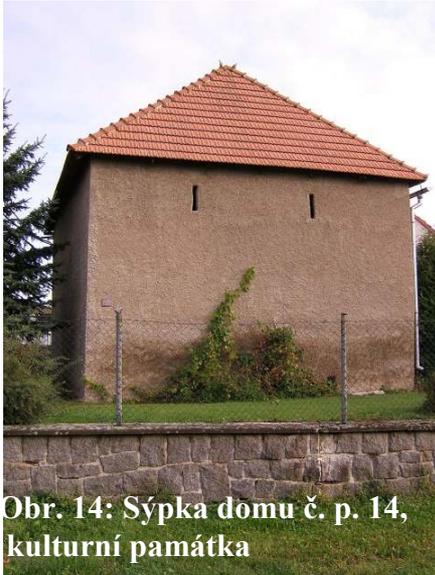
3. 4. 4 VPZ Ostřetice

3. 4. 4. 1 Základní popis

Ostřetice leží 7 km severovýchodně od Klatov. V písemných pramenech se objevují poprvé k r. 1379, jsou však nepochybně staršího původu. Roku 1544 zde bylo deset usedlostí. K r. 1931 bylo v obci Ostřetice již 30 domů a žilo zde 198 obyvatel.

Obr. 13: Dům č. p. 4

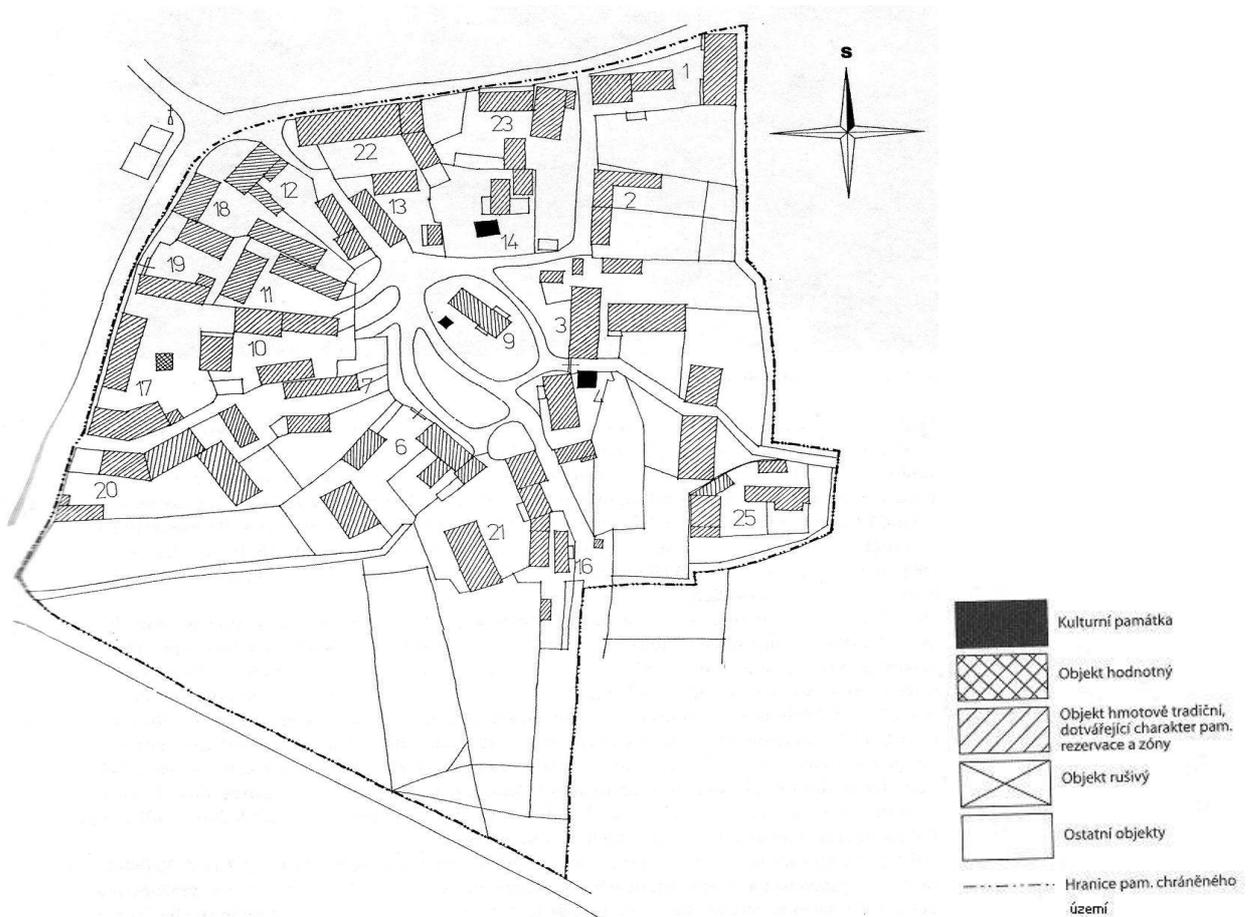

Obr. 14: Sýpka domu č. p. 14, kulturní památka

Centrem obce je náves, na straně západní takřka okrouhlého tvaru. Statky vymezející návesní prostor mají v čele obytná stavení založená ve štítové orientaci. Zástavba vsi je převážně přízemní, případně přízemní s polopatrem. Stavby jsou zděné z lomového kamene a pálených cihel. Historickému stavebnímu lidovému fondu obce dominují dvě stavby – sýpky dvorů č. p. 4 a 14. Obě budovy vznikly patrně již v 16. století.

Celek obce doplňuje skupina staveb, jejichž kvality spočívají především v tradiční hmotě a nenáročném architektonickém řešení.

3. 4. 4. 2 Plán VPZ Ostřetice

Obr. 15: Plán VPZ Ostřetice (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004.)

čísels a žilo zde 1 106 obyvatel.

Stabilní katastr zaznamenal na sklonku 30. let 19. století zástavbu vsi již dotvořenou, soustředěnou především po obvodu rozměrné návsi obdélníkového tvaru, podélnou osou ležící ve směru západ – východ. Domy, které náves vymezovaly, byly založeny povětšinou ve štítové orientaci. V omezené míře se zde objevilo několik zděných staveb ovlivněných ve fasádách tzv. lidovým klasicismem. K přezdívaní starších a často již dožilých dřevěných konstrukcí docházelo v období první třetiny 20. století. Ve 2. polovině 20. století došlo v obraze vsi k několika zásadním změnám. V první řadě byl vystavěn kulturní dům, svým architektonickým pojetím nekorespondující s prostředím historického jádra lokality. Památkové kvality vsi snižuje také novostavba budovy obecního úřadu. Pohledově se problematicky do obrazu vsi zapsala i regulace potoka Andělice, když byl jeho tok v západní části lokality obehnán vysokými betonovými stěnami. I přes tyto zásahy představuje lokalita natolik hodnotný soubor historických lidových staveb, že bylo její

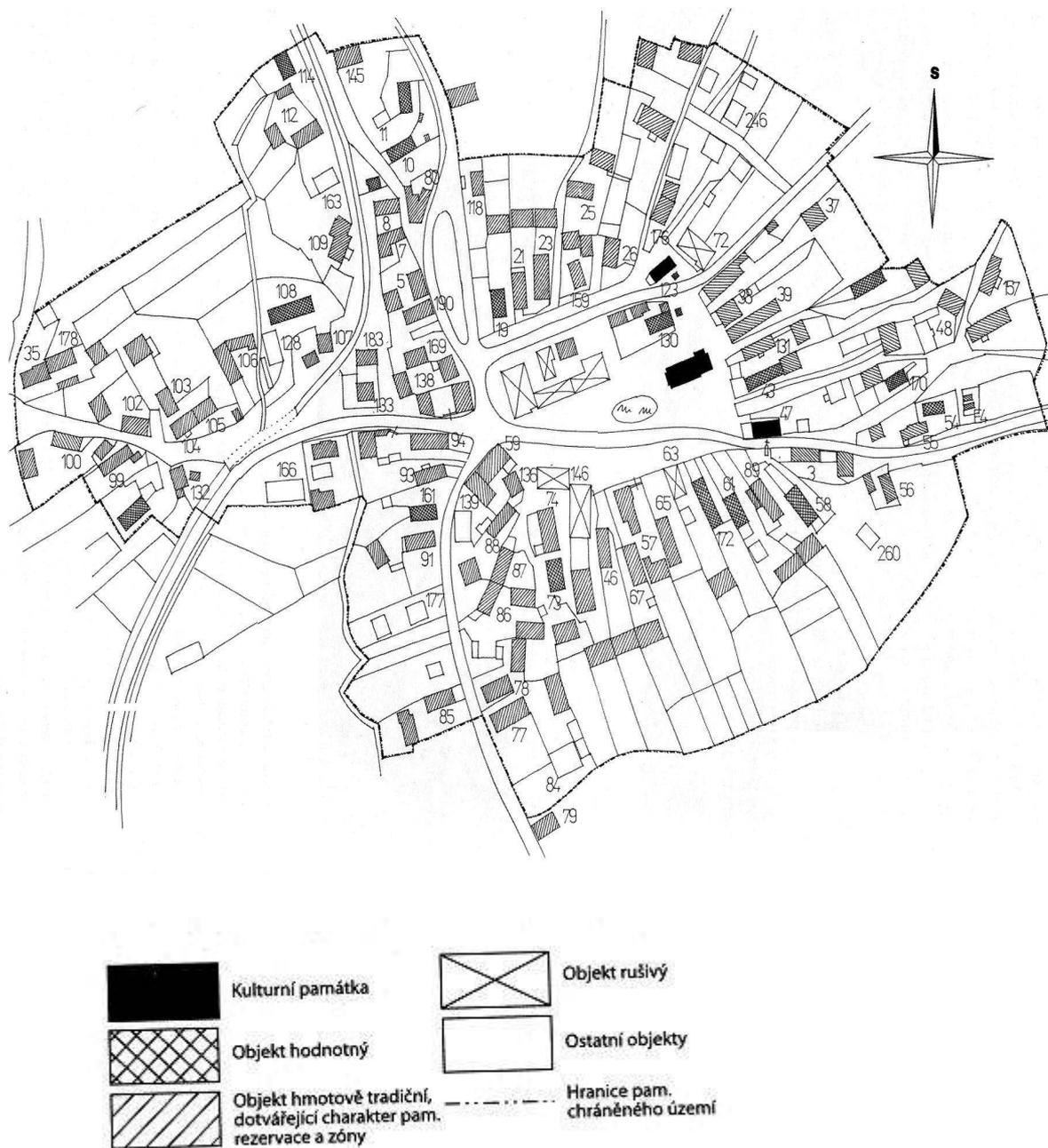

Obr. 17: Kostel sv. Anny, kult. památka

jádro v září 1995 Ministerstvem kultury České republiky prohlášeno za vesnickou památkovou zónu.

Dominantou Pocinovic je kostel sv. Anny, vybudovaný v letech 1805 – 1806. Historický lidový stavební fond obce tvoří skupina chalup a hospodářských objektů vybudovaných ve dvorech situovaných na přibližně stejně vyměřených parcelách po obvodu návsi a také v západní a jižní části lokality.

3. 4. 5. 2 Plán VPZ Pocínovice

Obr. 18: Plán VPZ Pocínovice (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004)

3. 4. 5. 3 Socioekonomická data

1. Obyvatelstvo podle pohlaví				5. Ekonomicky aktivní podle odvětví				
Obyvatelstvo celkem		564		Obyvatelstvo celkem		564		
Z toho	Ženy	285		Ekonomicky aktivní celkem		287		
	Muži	279		Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	27		
2. Obyvatelstvo podle věku					Průmysl	97		
0 – 14		79			Stavebnictví	20		
15 – 60		371			Obchod, opravy motorových vozidel	25		
60 a více		114			Doprava, pošty a telekomunikace	29		
3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání					Veřejná správa, obrana	18		
Obyvatelstvo 15leté a starší		485			Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	29		
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	0		6. Domovní fond				
	Základní vč. neukončeného	148		Domy úhrnem		239		
	Vyučení a střední odborné bez maturity	175		Z toho domy obydlené		173		
	Úplné střední s maturitou	130		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	168		
	Vyšší odborné a vysokoškolské	30			Bytové domy	1		
Nezjištěno	2		Domy postavené		Do 1919	36		
4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity					1920 – 1945	27		
Ekonomicky aktivní celkem		287			1946 – 1980	62		
V tom	Zaměstnaní	265		1981 - 2001	47			
	Nezaměstnaní	22		Tabulka 5: Socioekonomická data, Pocínovice				
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		277		Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz				
Z toho	Nepřpracující důchodci	135						
	Žáci, studenti, učni	107						

3. 4. 6 VPZ Poleň

3. 4. 6. 1 Základní popis

Poleň (okr. Klatovy) leží 8 km severozápadně od Klatov. První písemná zmínka o vsi pochází z r. 1254. Přestože měla Poleň již od středověku statut městečka, výrazněji se tento stav do stavebního vývoje

Obr. 19: Dům č. p. 30

Obr. 20: Kostel Všech svatých, kulturní památka

lokality nezobrazil a obec si ponechala svůj typický venkovský charakter. V období kolem poloviny 19. století zde bylo na šest desítek domů a žilo zde zhruba 500 obyvatel. Jejich počet klesl do 80. let 20. století na pouhých 160. Historická část vsi byla vyhláškou Ministerstva kultury České republiky v září 1995 prohlášena za vesnickou památkovou zónu.

Zástavba obce je soustředěná po obvodu malé návsi zhruba obdélníkového tvaru ležící v nejsevernější části lokality, která z jihu sousedí s farním a kostelním areálem. V prostoru mezi západním okrajem vsi a areálem církevních staveb se během let vytvořil shluk převážně malých chalupnických usedlostí. Poleň je jako celek obcí velmi příznivého vzhledu s dosud, až na výjimky, nenarušenou urbanistickou strukturou, vhodně doplňovanou množstvím staveb kvalitních jak po stránce stavebně-historické, tak i památkové. Tento fakt se v posledních letech promítá i do vhodně prováděných oprav jednotlivých objektů.

Dominantou vsi je kostel Všech svatých ze začátku 14. století. Východně od kostela stojí zříceniny kostela sv. Markéty. Z původně gotického objektu z 1. poloviny 14. století se dochovalo pouze obvodové zdivo. Současný stav zříceniny zarostlé náletovou zelení je celkově velmi špatný.

Historický lidový stavební fond soustředěný po obvodu návsi a podél jižní přístupové cesty a také ve svahu pod kostelem zastupují v první řadě vesměs menší chalupy.

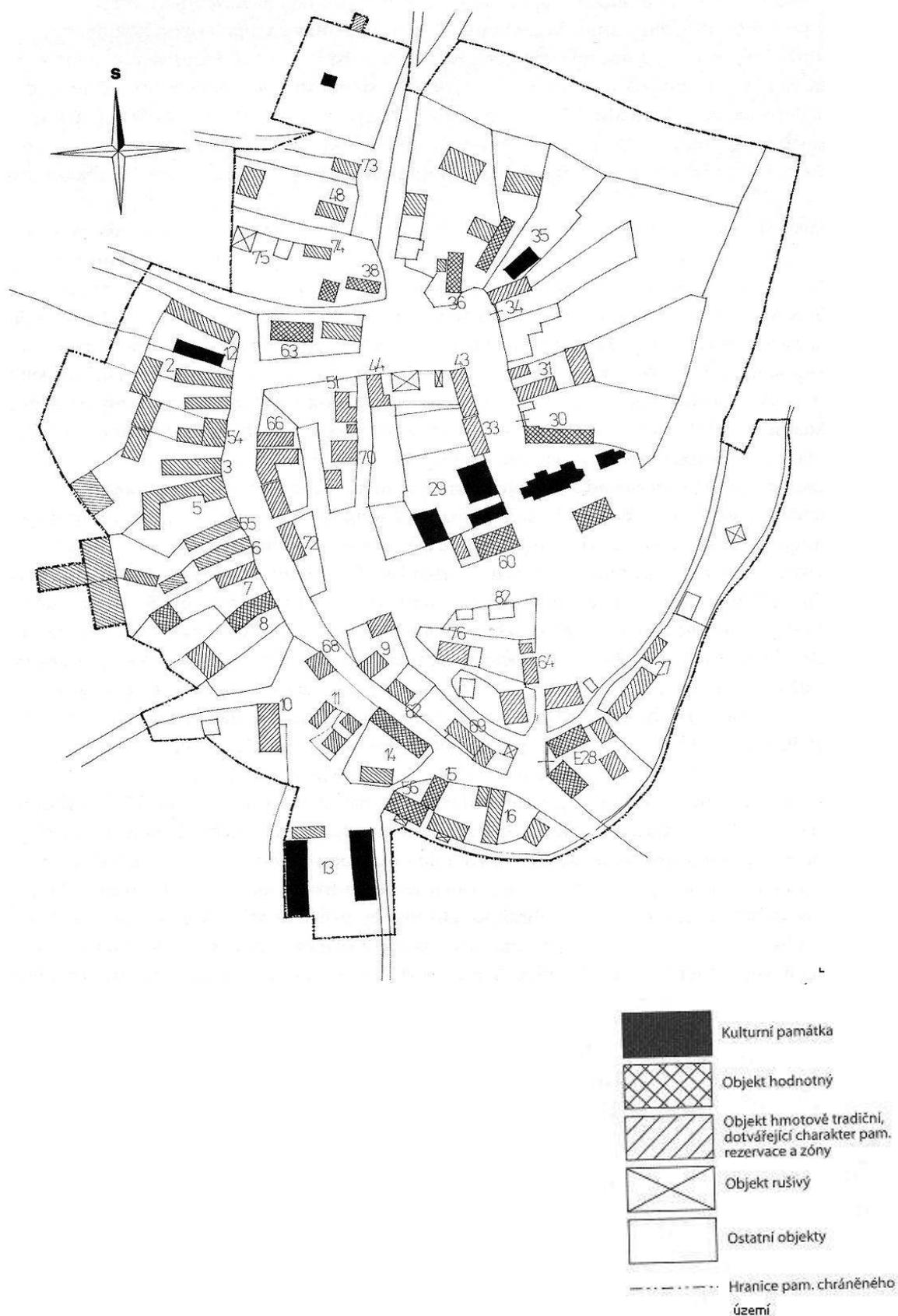

Obr. 21: Dům č. p. 35, kult. památka, v roce 2003

Obr. 22: Dům č. p. 35, v roce 2006

3. 4. 6. 2 Plán VPZ Poleň

Obr. 23: Plán VPZ Poleň (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004)

3. 4. 6. 3 Socioekonomická data

1. Obyvatelstvo podle pohlaví				5. Ekonomicky aktivní podle odvětví			
Obyvatelstvo celkem		272		Obyvatelstvo celkem		272	
Z toho	Ženy	131		Ekonomicky aktivní celkem		124	
	Muži	141		Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	29	
2. Obyvatelstvo podle věku					Průmysl	48	
0 – 14		40			Stavebnictví	8	
15 – 60		172			Obchod, opravy motorových vozidel	4	
60 a více		60			Doprava, pošty a telekomunikace	7	
3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání					Veřejná správa, obrana	9	
Obyvatelstvo 15leté a starší		232		Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	2		
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	5		6. Domovní fond			
	Základní vč. neukončeného	75		Domy úhrnem		161	
	Vyučení a střední odborné bez maturity	103		Z toho domy obydlené		94	
	Úplné střední s maturitou	35		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	91	
	Vyšší odborné a vysokoškolské	12			Bytové domy	2	
	Nezjištěno	2			Domy postavené	Do 1919	36
4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity						1920 – 1945	13
Ekonomicky aktivní celkem		124		1946 – 1980		25	
V tom	Zaměstnaní	113		1981 - 2001		18	
	Nezaměstnaní	11		6. Domovní fond			
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		148		Domy úhrnem		161	
Z toho	Nepřipravení důchodci	87		Z toho domy obydlené		94	
	Žáci, studenti, učni	42		Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	91	

Tabulka 6: Socioekonomická data, Poleň
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

3. 4. 7 VPZ Stráž u Domažlic

3. 4. 7. 1 Základní popis

Obr. 24: Dům č. p. E1

Stráž (okr. Domažlice) leží 3 km jižně od Domažlic. První písemná zmínka o vsi pochází až z r. 1430. V polovině 17. století je ve vsi uváděno 16 hospodářů, k r. 1930 bylo ve Stráži již 66 chalup a žilo zde 337 obyvatel. Historické jádro vsi bylo

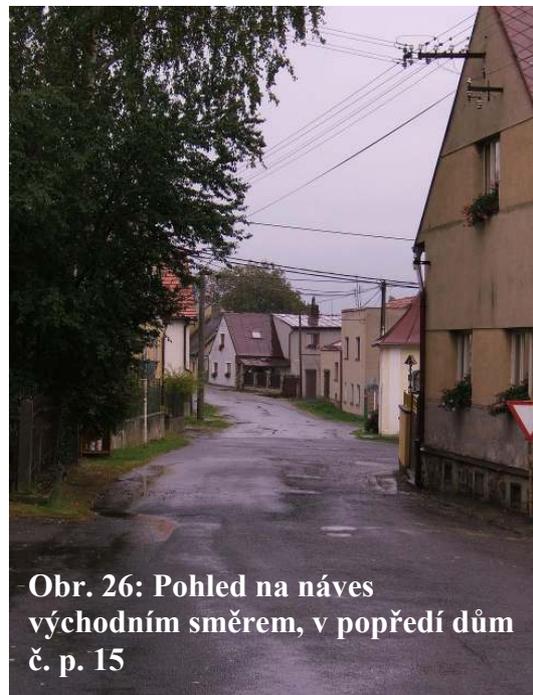

Obr. 25: Dům č. p. 37

vyhláškou Ministerstva kultury České republiky prohlášeno v září 1995 za vesnickou památkovou zónu.

Stabilní katastr zaznamenal zástavbu vsi k r. 1839 soustředěnou podél komunikace procházející lokalitou ve směru západ-východ. Domy lemující návesní část lokality ulicového typu byly založeny jak ve štítové, tak i okapové orientaci. Zatímco severní stranu centra vsi vyplňovala skupina vesměs menších dvorů, západní polovinu jižní strany návsi vymezovala nepočetná kolonie drobných chalup. Uprostřed návsi stála kaple.

Půdorysná stopa vsi ulicového typu je ovlivněná procházející komunikací, podél které je také soustředěn dochovaný historický stavební fond, a dále konfigurací okolního terénu. V období poslední třetiny 20. století došlo v obraze historického jádra lokality k několika zásadním změnám, když v několika stacích především na severní straně jádra byly postaveny nové obytné domy, po architektonické stránce v kontrastu s dochovanou starší zástavbou. Místu neadekvátním způsobem byla pojednána také budova konzumu (jako skoro ve všech obcích). V 90. letech 20. století bylo v jižní části lokality postaveno několik nových rodinných domů realizovaných ryze v duchu soudobé architektonické tvorby, často tak vzdálené stavbám budovaným ve vsi ještě v první třetině 20. století. Problematického vzhledu je také hospodářský areál ležící na jižním okraji vsi.

Obr. 26: Pohled na náves východním směrem, v popředí dům č. p. 15

3. 4. 7. 2 Plán VPZ Stráž

Obr. 27: Plán VPZ Stráž (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004)

3. 4. 7. 3 Socioekonomická data

1. Obyvatelstvo podle pohlaví			5. Ekonomicky aktivní podle odvětví			
Obyvatelstvo celkem		235	Obyvatelstvo celkem		235	
Z toho	Ženy	104	Ekonomicky aktivní celkem		122	
	Muži	131	Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	29	
2. Obyvatelstvo podle věku				Průmysl	31	
0 – 14		51		Stavebnictví	5	
15 – 60		150		Obchod, opravy motorových vozidel	15	
60 a více		34		Doprava, pošta a telekomunikace	15	
3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání				Veřejná správa, obrana	7	
Obyvatelstvo 15leté a starší		184		Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	5	
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	0	6. Domovní fond			
	Základní vč. neukončeného	53	Domy úhrnem		70	
	Vyučení a střední odborné bez maturity	87	Z toho domy obydlené		64	
	Úplné střední s maturitou	37	Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	62	
	Vyšší odborné a vysokoškolské	7		Bytové domy	2	
Nezjištěno	0	Domy postavené		Do 1919	14	
4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity				1920 – 1945	8	
Ekonomicky aktivní celkem				122	1946 – 1980	25
V tom	Zaměstnaní		116	1981 - 2001	17	
	Nezaměstnaní	6	Tabulka 7: Socioekonomická data, Stráž			
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		113	Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz			
Z toho	Nepracující důchodci	45				
	Žáci, studenti, učni	41				

3. 4. 8 VPZ Trhanov

3. 4. 8. 1 Základní popis

Trhanov (okr. Domažlice) leží 6 km jihozápadně od Domažlic. Ještě roku 1621 stál v místech pozdější vsi pouze mlýn zvaný Trhanovský. Pozemky v jeho okolí získal o pět desítek let později Volf Maxmilián Lamingen

Obr. 28: Zámek, kult. památka

Obr. 29: Dům č. p. 31

zvaný Lomikar. V letech 1676 – 1677 vyrostl z jeho popudu v sousedství mlýna zámek „Chodenschloss“. Od počátku 18. století se v okolí zámku začala rozvíjet zástavba, zárodek pozdější vsi Trhanov.

Podél cesty vedoucí od zámku západním směrem se již k r. 1838 nacházela skupina pravděpodobně plánovitě vysazených chalup obdélného

půdorysu ležící ponejvíce v okapové orientaci. Ve 2. polovině 19. století se půdorysná stopa lokality výraznějším způsobem nezměnila a tento stav přetrval až do 20. století, kdy zhruba od 2. třetiny lze sledovat pozvolné rozšiřování zástavby, především směrem západním a jihozápadním.

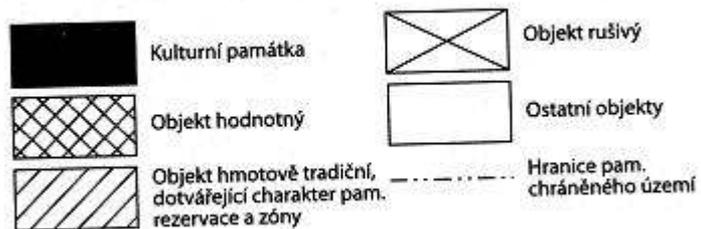
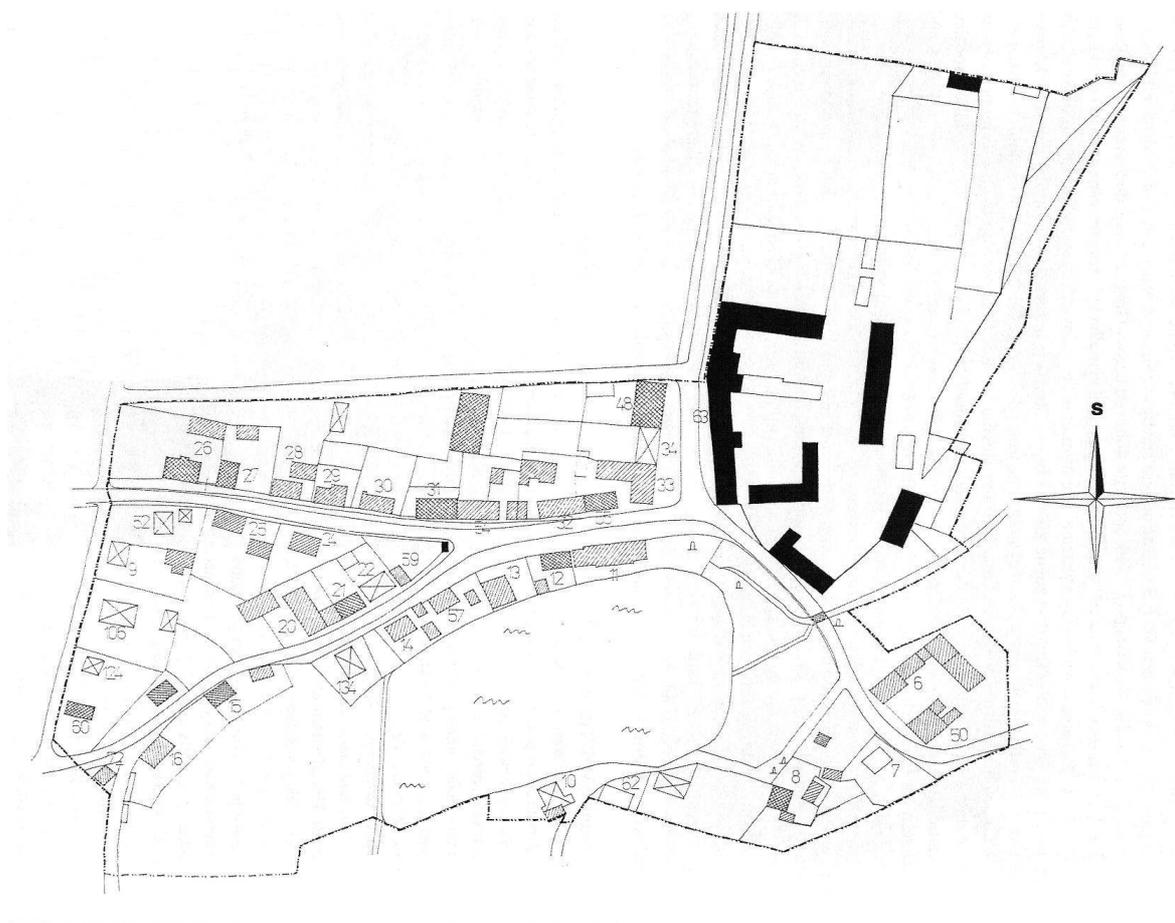
Dominantou historického jádra vsi je areál zámku. Stavba prodělala několik radikálních změn, naposledy v poslední třetině 20. století. Severně od zámku se rozprostírají někdejší zámecký park a zahrada. Historické jádro vsi se rozkládá západně od zámku. Vyrostlo podél vidlicovitě rozvětvených cest směřující západním směrem od zámeckého areálu. Zástavba vsi je převážně přízemní, založená hlavně v okapové orientaci.

V prostoru historické části lokality převládají objekty odpovídající charakteru prostředí památkové zóny. S mladšími budovami stavěnými v duchu soudobé stavební produkce, mnohdy však problematické architektonické úrovně, je možné se na území vesnické památkové zóny Trhanov setkat především při její západní straně, jako solitéry jsou pak takové objekty roztroušeny po celé vsi.

Obr. 30: Pohled na náves západním směrem, vpravo dům č. p. 54, vlevo výklenková kaple – kulturní památka

3. 4. 8. 2 Plán VPZ Trhanov

Obr. 31: Plán VPZ Trhanov (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004)

3. 4. 8. 3 Socioekonomická data

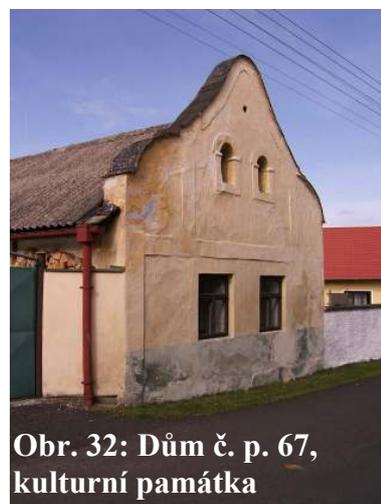
1. Obyvatelstvo podle pohlaví			5. Ekonomicky aktivní podle odvětví			
Obyvatelstvo celkem		544	Obyvatelstvo celkem		544	
Z toho	Ženy	274	Ekonomicky aktivní celkem		282	
	Muži	270	Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	25	
2. Obyvatelstvo podle věku				Průmysl	118	
0 – 14		84		Stavebnictví	15	
15 – 60		355		Obchod, opravy motorových vozidel	22	
60 a více		105		Doprava, pošta a telekomunikace	19	
3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání				Veřejná správa, obrana	18	
Obyvatelstvo 15leté a starší		460		Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	26	
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	5	6. Domovní fond			
	Základní vč. neukončeného	105	Domy úhmem		156	
	Vyučení a střední odborné bez maturity	209	Z toho domy obydlené		133	
	Úplné střední s maturitou	107	Z úhmu obydlených domů	Rodinné domy	113	
	Vyšší odborné a vysokoškolské	27		Bytové domy	17	
	Nezjištěno	7		Domy postavené	Do 1919	20
4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity					1920 – 1945	18
Ekonomicky aktivní celkem		282			1946 – 1980	63
V tom	Zaměstnaní	269	1981 - 2001		31	
	Nezaměstnaní	13	Tabulka 8: Socioekonomická data, Trhanov Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz			
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		259				
Z toho	Nepracující důchodci	127				
	Žáci, studenti, učni	78				

3. 4. 9 VPZ Velké Hydčice

3. 4. 9. 1 Základní popis

Velké Hydčice (okr. Klatovy) leží 3,5 km jihozápadně od Horažďovic. První písemná zmínka o vsi pochází již z r. 1045.

Stabilní katastr zaznamenal zástavbu vsi plně dotvořenou, soustředěnou po obvodu nevelké návsi,

Obr. 32: Dům č. p. 67, kulturní památka

s domy vysazenými především ve štítové orientaci. Uprostřed návsi stála malá zděná kaplička. K období na sklonku 70. let 19. století nedošlo v půdorysné stopě vsi k výraznějším změnám a obměny se odehrávaly především v rámci jednotlivých dvorů, kde starší roubené budovy byly nahrazovány zděnými objekty. Severozápadně od středověkého

Obr. 33: Domy č. p. 4 a 5, kulturní památky

jádra obce se v období 2. poloviny 19. století vytvořil shluk převážně chalupnických usedlostí s domy vysazenými podél přístupových cest. Jihozápadně od historického jádra lokality se v období 2. poloviny 20. století vytvořilo sídliště rodinných domů vystavěných na někdejších zahradách a polnostech hydčických hospodářů. V září 1995 bylo historické jádro lokality prohlášeno pro své nezpochybnitelné památkové, urbanistické a stavební kvality Ministerstvem kultury České republiky za vesnickou památkovou zónu.

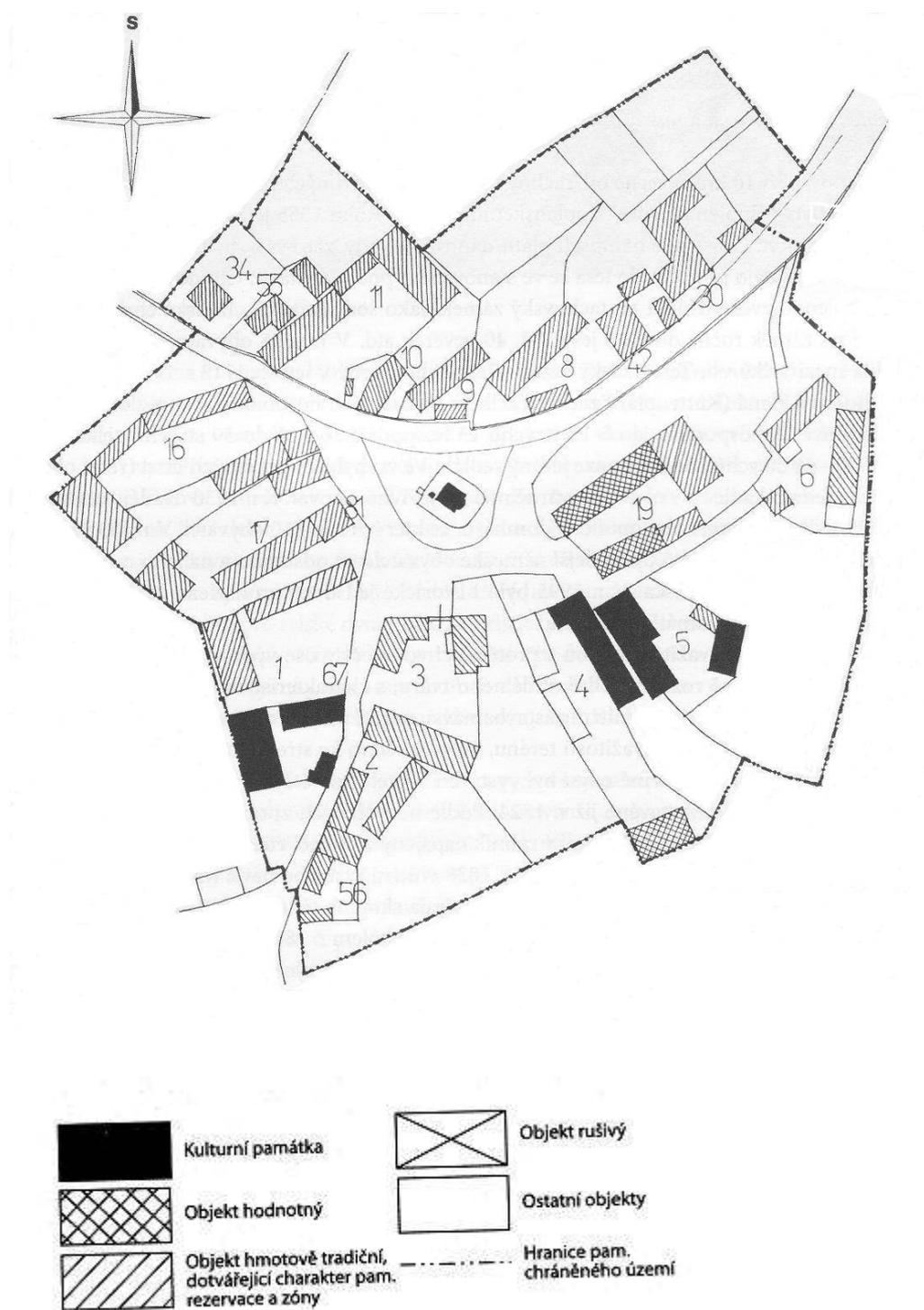
Po obvodu malé svažité návsi nepravidelného, přibližně čtvercového půdorysu s obloukovitě vykrojenými stranami stojí dnes zhruba desítky usedlostí v čele s domy vysazenými ve štítové orientaci. Dochované budovy svojí hmotou a architektonickým řešením vhodně dotvářejí charakter prostředí.

Uprostřed návsi, na zvýšené ostrožně obehnané terasní zídou, stojí kaple sv. Jana Nepomuckého.

Obr. 34: Kaple sv. Jana Nepomuckého, kulturní památka

3. 4. 9. 2 Plán VPZ Velké Hydčice

Obr. 35: Plán VPZ Velké Hydčice (Převzato z: Foud, K., Karel, T. 2004)

3. 4. 9. 3 Socioekonomická data

1. Obyvatelstvo podle pohlaví		
Obyvatelstvo celkem		229
Z toho	Ženy	121
	Muži	108

2. Obyvatelstvo podle věku		
0 – 14		42
15 – 60		135
60 a více		52

3. Obyvatelstvo podle stupně vzdělání		
Obyvatelstvo 15leté a starší		187
V tom podle stupně vzdělání	Bez vzdělání	0
	Základní vč. neukončeného	50
	Vyučení a střední odborné bez maturity	76
	Úplné střední s maturitou	50
	Vyšší odborné a vysokoškolské	10
Nezjištěno		1

4. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity		
Ekonomicky aktivní celkem		108
V tom	Zaměstnaní	98
	Nezaměstnaní	10
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo		121
Z toho	Nepracující důchodci	60
	Žáci, studenti, učni	41

5. Ekonomicky aktivní podle odvětví		
Obyvatelstvo celkem		229
Ekonomicky aktivní celkem		108
Z toho podle odvětví	Zemědělství, lesnictví, rybolov	6
	Průmysl	41
	Stavebnictví	22
	Obchod, opravy motorových vozidel	6
	Doprava, pošta a telekomunikace	8
	Veřejná správa, obrana	6
	Školství, zdravotnictví, soc. činnosti	5

6. Domovní fond			
Domy úhrnem		73	
Z toho domy obydlené		54	
Z úhrnu obydlených domů	Rodinné domy	47	
	Bytové domy	6	
	Domy postavené	Do 1919	9
		1920 – 1945	4
		1946 – 1980	27
1981 - 2001		12	

Tabulka 9: Socioekonomická data, Velké Hydčice
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

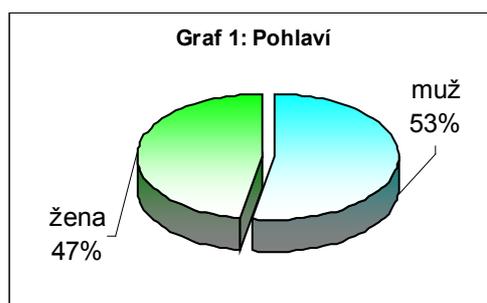
4 Výsledky sociologických šetření

4. 1 Zhodnocení marketingového průzkumu ve studovaných územích

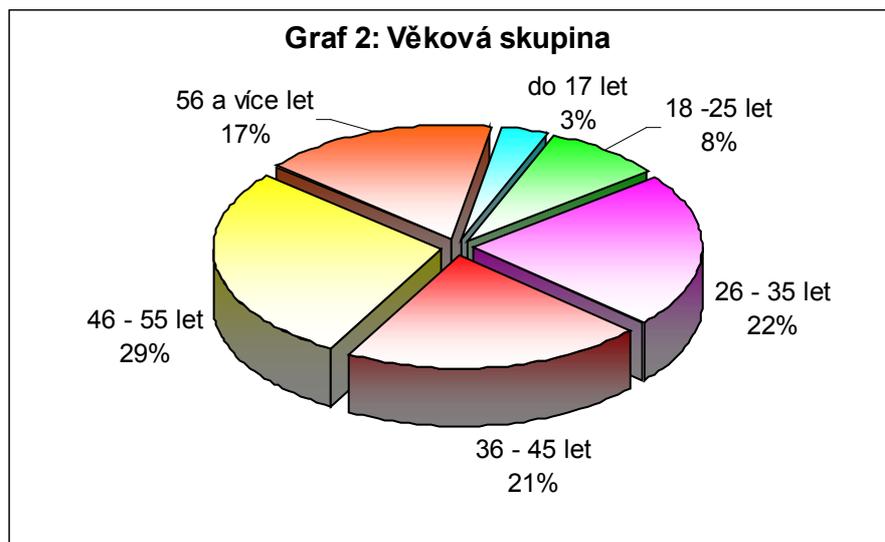
Grafy uvedené v této kapitole pocházejí z vlastních zdrojů z provedeného průzkumu a jsou zpracovány v programu Excel. Celý dotazník pro obyvatele obcí se nachází v Příloze 1.

Velikost výběrového souboru činí 121 respondentů, výzkum byl proveden v průběhu září 2006.

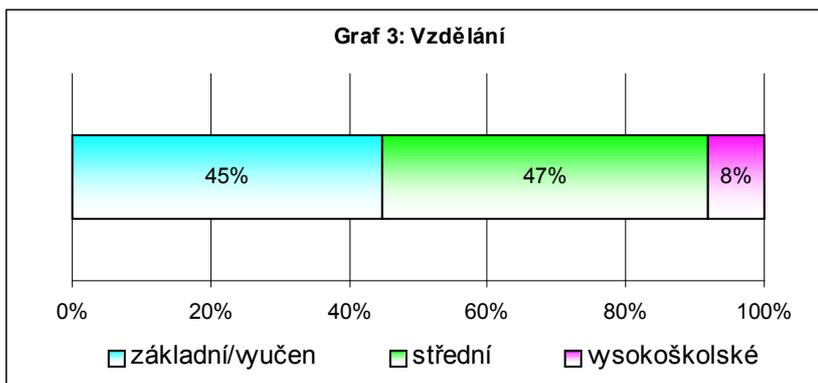
Otázka č. 1: Údaje o respondentech

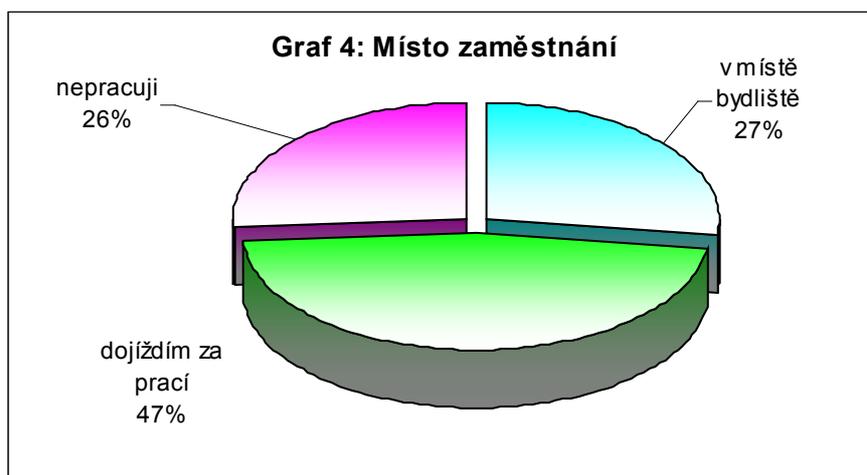
Výzkumu se zúčastnilo 121 respondentů z 9 sledovaných obcí. Z toho 47% tvořily ženy a 53% muži.

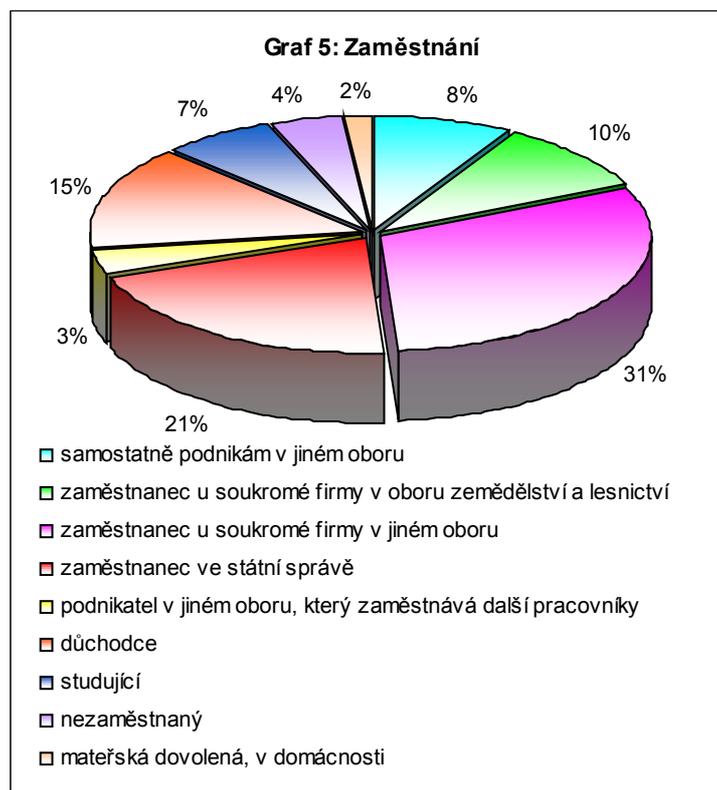
Nejvíce dotazovaných tvoří lidé od 46 – 55 let (21% respondentů). Všechny ostatní věkové skupiny jsou zastoupeny téměř stejně (17 – 21%), pouze respondentů od 18 do 25 let bylo 8%, 3% respondentů je mladší než 18 let. Průměrný věk obyvatelstva v ČR je 38,4 let. Průměrný věk respondentů je 43,2 let. To ukazuje na trend stárnutí obyvatel na venkově.

Z grafu vyplývá, že byli rovnoměrně zastoupeni respondenti se základním vzděláním nebo vyučením (45% dotazovaných) a respondenti se středním vzděláním (47% respondentů); 8% respondentů má vysokoškolské vzdělání.

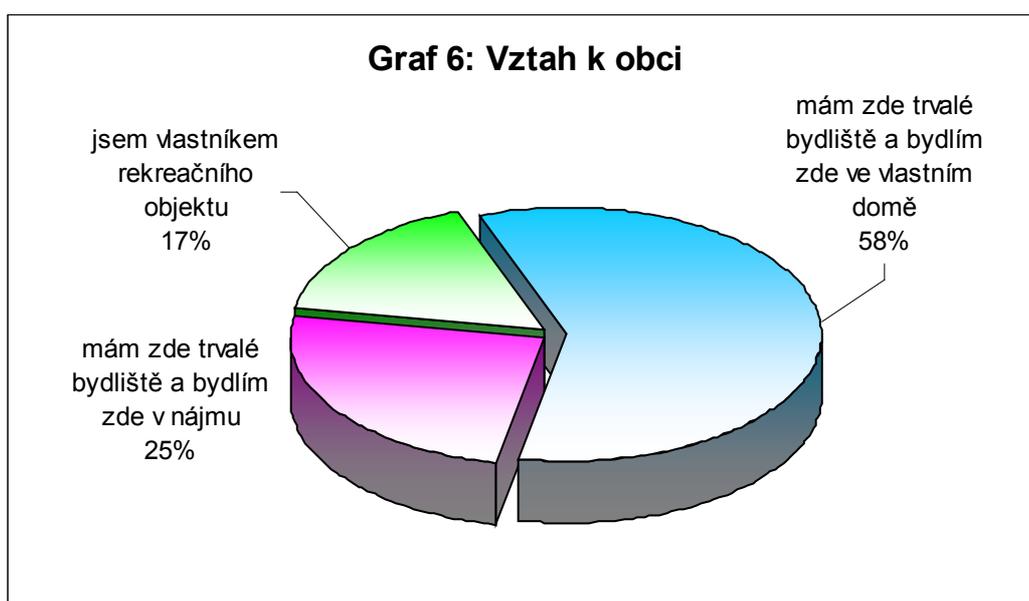

Za zaměstnáním vyjíždí 47% respondentů, v místě bydliště pracuje 27% respondentů a 26% dotazovaných nepracuje. Na otázku odpovídali pouze trvalí obyvatelé.

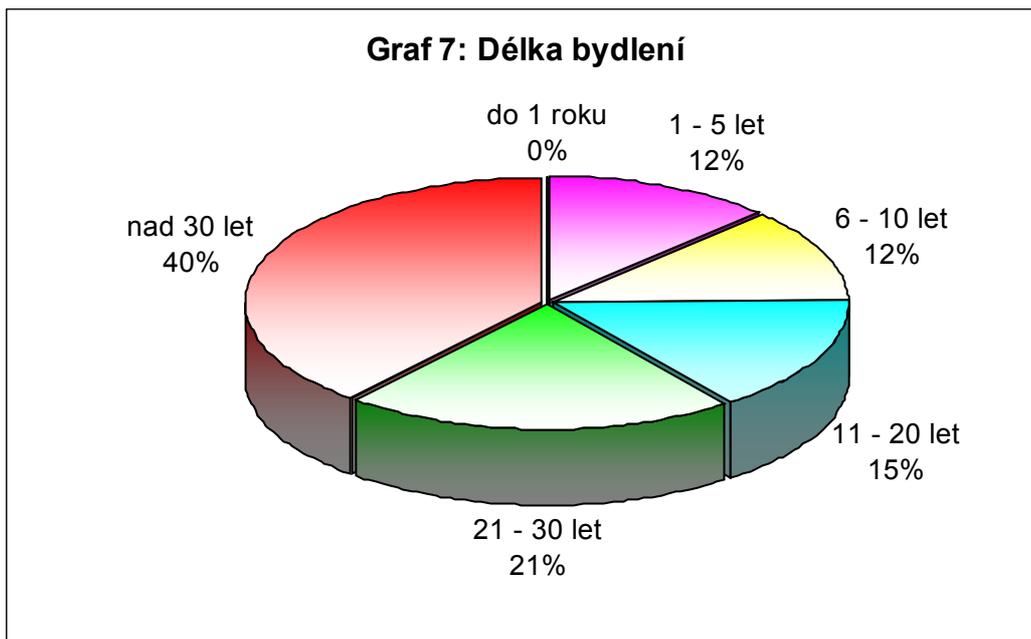
Z grafu vyplývá, že nejčastěji jsou respondenti zaměstnání u soukromé firmy v jiném oboru (31%). Druhou nejpočetnější skupinu (21% respondentů) tvoří zaměstnanci ve státní správě. Další početnou skupinu (15%) tvoří důchodci.

Otázka č. 2: Jaký je Váš vztah k této obci?

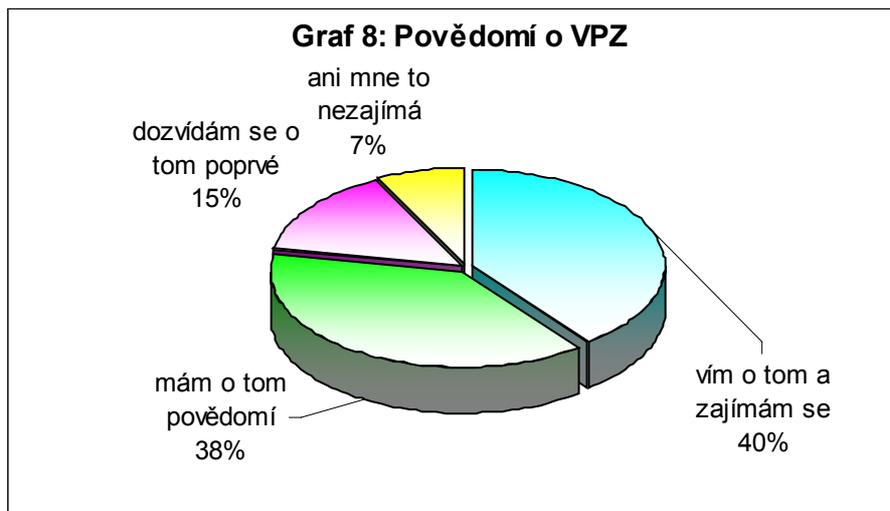
Účelem otázky bylo postihnout v průzkumu obyvatele sledovaných obcí a vyloučit návštěvníky. Proto dotazníky, kde respondent uvedl „jiný vztah“, byly ze zhodnocení vyřazeny. Největší počet obyvatel (59%) je vlastníkem vlastního objektu, 25% respondentů bydlí v nájmu a 17% respondentů vlastní rekreační objekt.

Otázka č. 3: Jak dlouho již v této obci pobýváte (trvale nebo přechodně)?

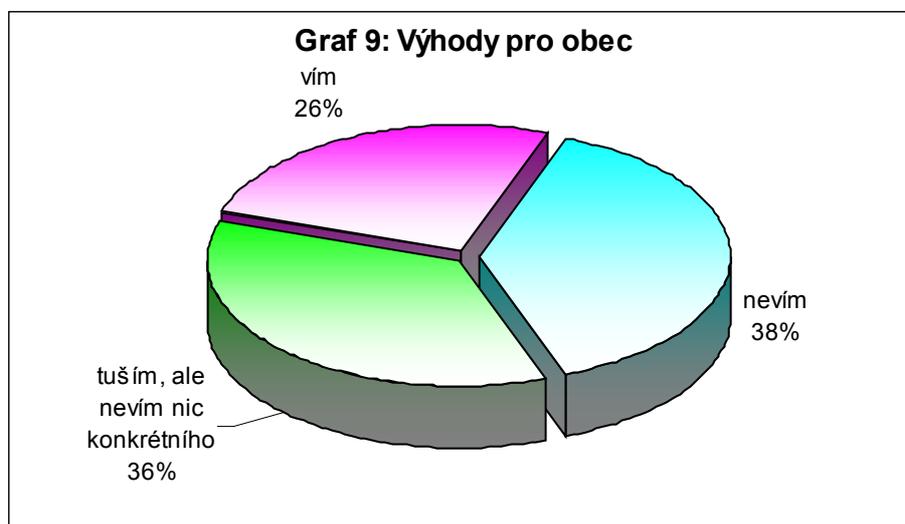
Jak je patrné z grafu, největší podíl tvoří lidé, kteří v obci bydlí nad 30 let – 40% respondentů. Jedná se o lidi věkové struktury nad 36 let, kteří v obci bydlí od narození. Druhou nejpočetnější skupinou jsou obyvatelé, kteří v obci pobývají 21 – 30 let, celkem 21% respondentů. Ostatní možnosti pokrývají podobný počet respondentů (15%, resp. 12%). Žádný z respondentů nebydlí v obci méně než jeden rok.

Otázka č. 4: Víte o tom, že Vaše obec, nebo Vaše část obce byla prohlášena před časem vesnickou památkovou rezervací (vesnickou památkovou zónou)?

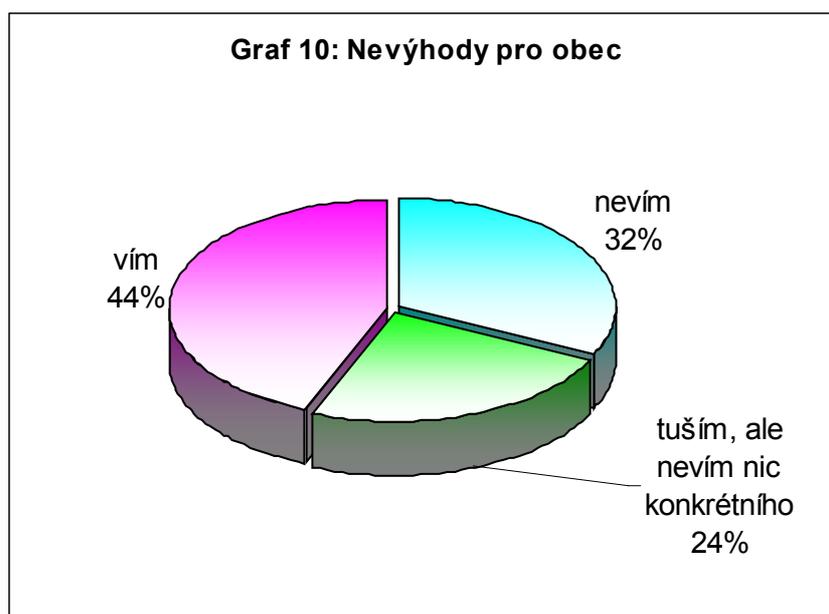
Záměrem je zjistit, jak se obyvatelé zajímají o své bydliště a vědí o památkové ochraně. Pouze 15% respondentů se o tom dozvědělo poprvé. 7% respondentů se o to nezajímá (bydlí v části obce, která je za hranicí VPZ). Alespoň povědomí o prohlášení obce za VPZ má 38% respondentů, 40% respondentů se zajímá aktivně.

Otázka č. 5: Máte představu, jaké výhody to Vaší obci přináší?

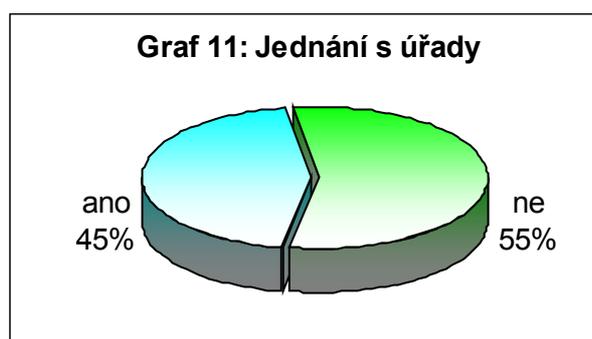
Respondenti se rozdělili na pomyslné tři skupiny. 1/3 respondentů neví, jaké výhody má obec prohlášená za VPZ. Další 36% respondentů nějaké výhody tuší, ale nedokáží přesně říct, jaké. 26% respondentů ví konkrétní výhody. Nejčastěji jmenovali: dotace na veřejné stavby, dotace na opravy domů, popularita u turistů, větší péče o obec, propagace, finanční přínos, možnost čerpání strukturálních fondů.

Otázka č. 6: Máte představu, jaké nevýhody to Vaší obci přináší?

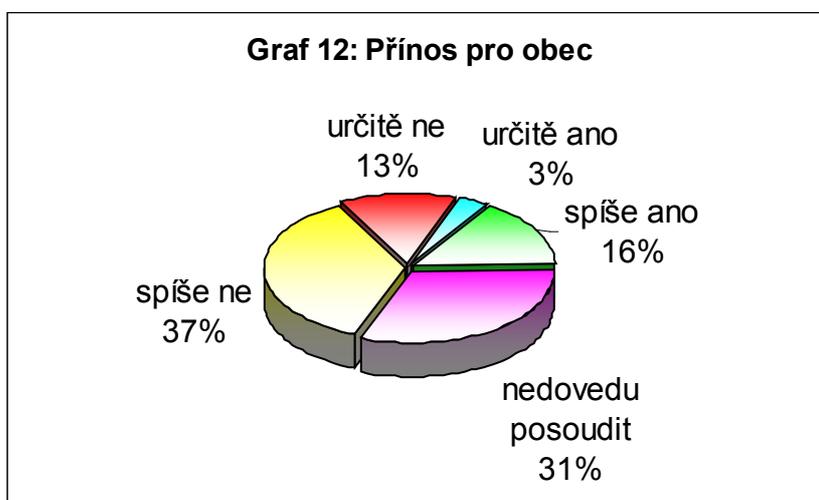
O nevýhodách mají respondenti konkrétnější představy. 44% respondentů udalo konkrétní nevýhody: složité jednání s památkáři, majitelé musí respektovat rozhodnutí památkářů, vyšší náklady na stavební opravy, nutnost schválení i sebemenší vnější úpravy objektů, různá stavební omezení u domů. 24% respondentů tuší, ale konkrétní nevýhody neví. 32% obyvatel neví žádné nevýhody.

Otázka č. 7: Setkal jste se již při jednání s úřady s tím, že Vaše obec (část obce) je prohlášena vesnickou památkovou rezervací (vesnickou památkovou zónou)?

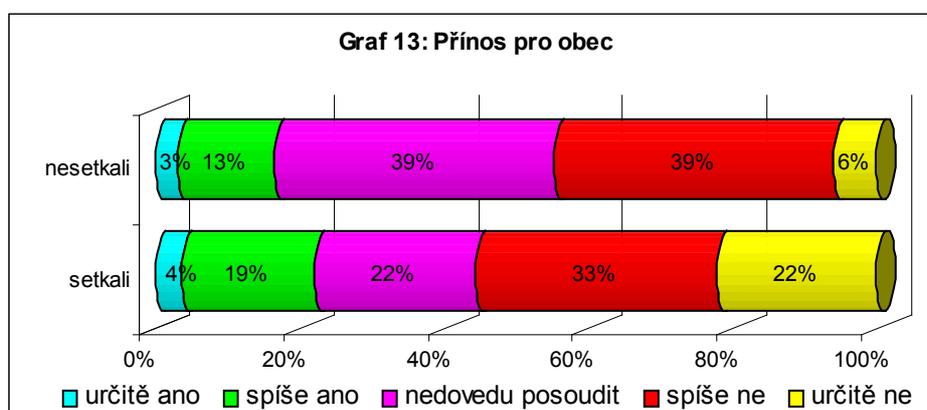

45% respondentů se již setkala při jednání s úřady s omezeními spojenými s VPZ. Většinou to bylo při opravách a rekonstrukcích domů. 55% respondentů se s tímto ještě neseťkalo.

Otázka č. 8: Domníváte se, že prohlášení Vaší obce (části obce) vesnickou památkovou rezervací (zónou) bylo pro Vaší obec přínosem?

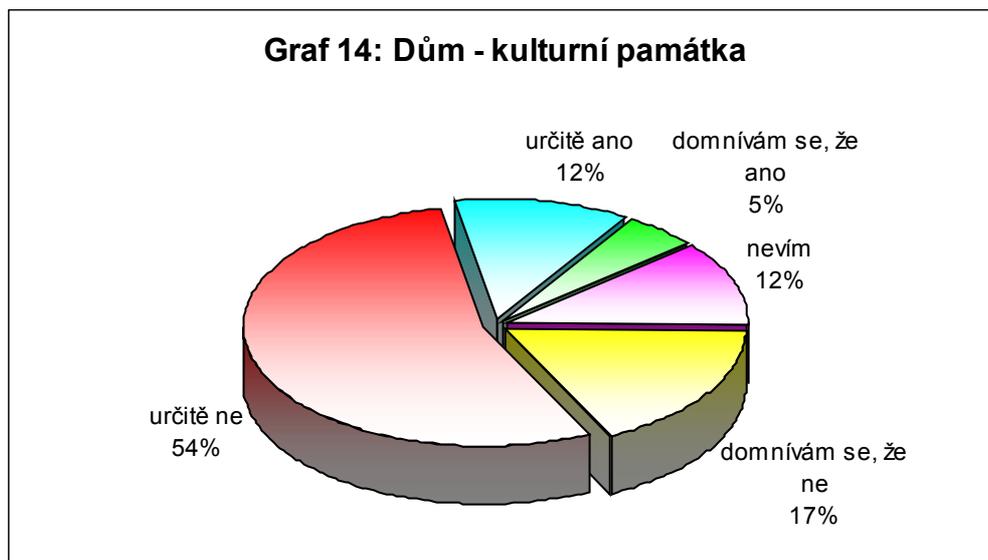

Důvodem této otázky je zjistit názor obyvatel, jestli pro jejich obec bylo podle jejich názoru prohlášení za VPZ přínosem. Polovina respondentů si myslí, že památková ochrana nemá přínos pro obec. 19% respondentů přínos vidí, 31% obyvatel nedovede posoudit.

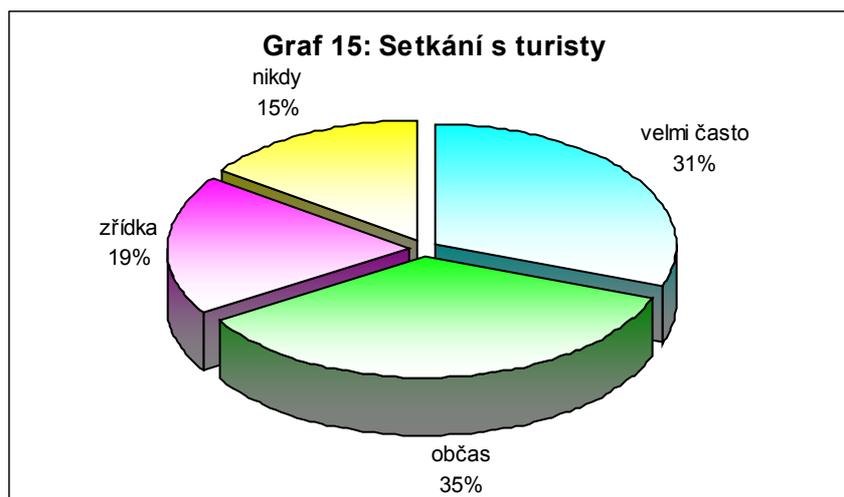
Z respondentů, kteří se již setkali při jednání s úřady s omezeními způsobenými VPZ nedovede přínos posoudit 22%, kdežto z těch, co se s omezeními ještě nesetkali, nedovede přínos posoudit celých 39% respondentů. Po setkání s omezeními při nějakém jednání vzrostl o 10 % podíl těch, kteří nevidí přínos pro obec.

Otázka č. 9: Je dům, ve kterém bydlíte prohlášen kulturní památkou?

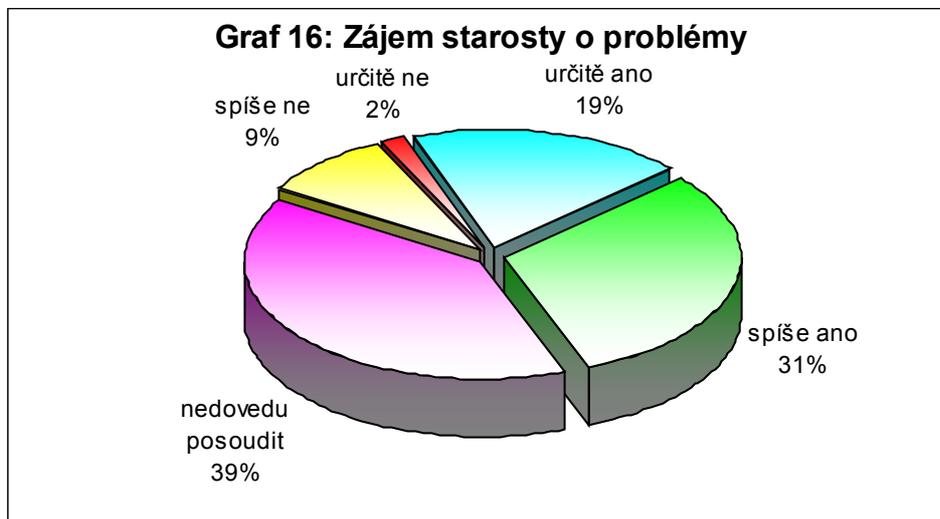
Nejpočetnější skupina respondentů (72%) bydlí v objektech, které nejsou prohlášeny za kulturní památku. 17% respondentů uvedlo, že jejich dům je prohlášen za kulturní památku, 12% respondentů nevědělo.

Otázka č. 10: Setkal jste se ve Vaší obci s lidmi, kteří do Vaší obce přijeli prohlédnout si historické stavby?

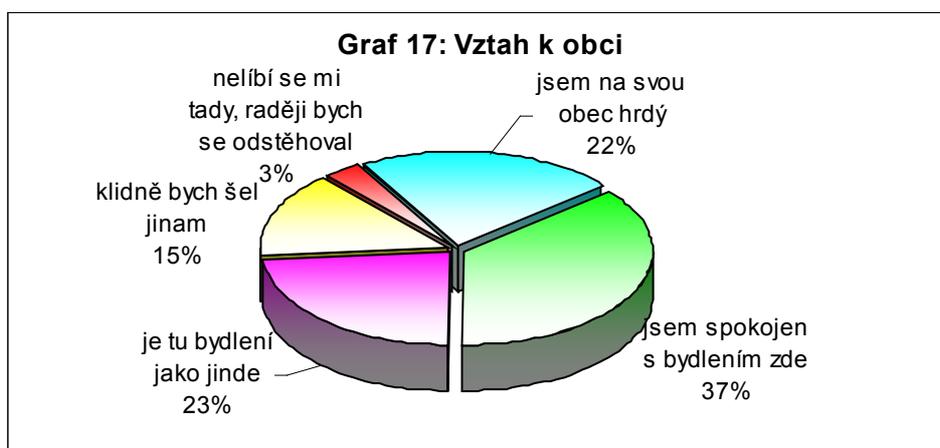
Podle výzkumu se 67% respondentů už v obci častěji setkala s turisty, kteří si prohlíželi historické budovy, většina respondentů doplnila, že se jednalo o turisty, kteří cestovali na kolech. 15% respondentů se s turisty neseťkalo.

Otázka č. 11: Myslíte si, že se starosta a obecní zastupitelstvo zajímá o problémy spojené s památkovou ochranou Vaší obce (části obce)?

Záměrem otázky bylo zjistit názor občanů na zájem vedení obce o problémy spojené s památkovou ochranou. 50% respondentů se domnívá, že se vedení zajímá o problémy ohledně VPZ. Činnost starosty a obecního zastupitelstva nedovede posoudit 39% respondentů, 11% respondentů si myslí, že se vedení obce o památkovou ochranu nezajímá.

Otázka č. 12: Můžete charakterizovat Váš vztah k obci, kde bydlíte?

U této otázky respondenti vyjadřovali svůj postoj k životu v jejich bydlištích. 36% respondentů je s bydlením v jejich obci spokojeno, 22% respondentů je na svoji obec

hrdých, 23% respondentů uvádí, že je v jejich obci bydlení jako všude jinde, 15% respondentů by se klidně přestěhovalo, a jen malá část dotazovaných (3%) není spokojená a raději by se přestěhovala.

Otázka č. 13: Co by měla Vaše obec udělat pro to, aby k Vám lidé jezdili na výlety a jako turisté?

Respondenti měli u této otázky možnost zvolit více odpovědí. 24 % respondentů uvedlo, že by se mělo přispět občanům na opravy domů, 22% uvádí, že by se měl zlepšit stav silnic a veřejných prostranství, 18% by vylepšilo pořádek a vzhled obce. 15% dotazovaných uvedlo jiná opatření, nejčastěji uvedli: vybudování nových atraktivních zajímavostí (sportovní areál, nové turistické a cyklistické trasy, koupaliště), ubytovací kapacity, restaurace, obchody, služby (kadeřnictví), koncerty, internetová propagace. 9% respondentů nemá zájem, aby k nim turisté jezdili.

4. 2 Shrnutí dotazníkového šetření ve VPZ

Téměř dvě třetiny dotázaných mají v obcích trvalé bydliště, ať již vlastní dům nebo bydlí v nájmu (čtvrtina dotázaných). Jedna šestina vlastní ve vesnických památkových zónách rekreační objekt. Jedna čtvrtina respondentů žije v obcích méně než 10 let, více než 21 let jsou zkoumané obce bydlištěm téměř dvou třetin respondentů. Tři čtvrtiny ví o tom, že je jejich obec prohlášena vesnickou památkovou zónou, polovina z dotázaných se o to zajímá aktivně.

Výzkum ukázal, že více než jedna třetina dotázaných neví, jaké výhody přináší obci skutečnost, že je prohlášena vesnickou památkovou zónou. Jedna čtvrtina respondentů jmenovala konkrétní výhody – lepší přístup k dotacím, popularita u turistů a větší péče o obec. Naopak nevýhody prezentovala téměř polovina dotázaných – nejčastěji si stěžovali na vyšší náklady na opravy, složité jednání s památkáři a nutnost respektovat jejich vyjádření. Jedna třetina nemá představu o nevýhodách.

Podíl těch, kteří se při jednání s úřady již setkali s tím, že je jejich obec prohlášena vesnickou památkovou zónou a těch, kteří se s tím ještě nesetkali, je téměř shodný. Jedna polovina respondentů si myslí, že není pro obec přínosem prohlášení za VPZ, opak si myslí jedna šestina, jedna třetina nedokáže přínos posoudit.

Čtyři pětiny dotázaných bydlí v domech, jež nejsou prohlášeny za kulturní památku, jedna šestina bydlí v domech prohlášených kulturní památkou (nebo si myslí, že je objekt kulturní památka).

Dvě třetiny respondentů již v obci (občas nebo často) potkaly turisty, kteří si prohlíželi historické budovy. Jedna šestina nemá se setkání s turisty zkušenost.

O problémy spojené s památkovou péčí se podle poloviny respondentů starosta a obecní zastupitelstvo zajímá. Pouze jedna desetina si myslí, že zájem ze strany místní samosprávy není.

Výzkum ukázal, že jedna třetina je spokojená s bydlením v jejich dosavadních bydlištích, jedna čtvrtina dotázaných je hrdá na svou obec, pouze každý třicátý by se raději odstěhoval.

Podle respondentů by obec pro zvýšení turistické atraktivity měla zejména přispět majitelům na opravy domů, vylepšit stav silnic a veřejných prostranství a také zlepšit pořádek a celkový vzhled obce. Jako další opatření, které by měla obec realizovat, se

vyskytly návrhy na vybudování sportovišť, nových turistických tras, koupaliště a pořádání koncertů a dalších kulturních akcí.

Na dotazníkovém šetření se podíleli ženy a muži stejným podílem, nejpočetnější byla věková skupina od 46 do 55 let a představovala téměř jednu čtvrtinu respondentů, respondenti dosáhli nejčastěji základního vzdělání/vyučení a středního vzdělání, jedna polovina dotázaných dojíždí do zaměstnání do jiného města, jedna třetina respondentů je zaměstnána u soukromé firmy v jiném oboru (než zemědělství a lesnictví), jedna pětina je zaměstnána ve státní správě.

4. 3 Zhodnocení průzkumu mezi starosty VPZ

Na žádost o setkání a vyplnění dotazníku kladně odpovědělo 6 (67%) starostů těchto vesnických památkových zón – Hradešice, Kanice, Pocínovice, Stráž, Trhanov a Velké Hydčice. Ve všech případech jde o VPZ, které tvoří část území obce. Všechny vesnice jsou členy nějakého mikroregionu nebo sdružení obcí. Dotazováni byli starostové. Všichni, až na jednoho, žijí v obci nad 30let. V následující tabulce jsou uvedeny přehledně odpovědi na otázky z dotazníku, který je v plném znění zařazen v Příloze 2.

	Mikroregion	Rok prohlášení	ÚPD	Strategický plán	Přínos	Zájem o problémy
Hradešice	Sdružení Slavník, Prácheňsko	1995	Urbanistická studie z roku 1997	Zpracován v rámci mikroregionu	Spíše ano	Určitě ano
Kanice	Domažlicko	Neví	Urbanistická studie z roku 1997	Ne	Určitě ne	Spíše ne
Pocínovice	Sdružení obcí Kdyňska a Pohoří	1996	Územní plán z roku 1995	Bude zpracován v rámci mikroregionu	Nedovedu posoudit	Spíše ano
Stráž	Domažlicko	1995	Územní plán z roku 2001	Plán z roku 2001	Spíše ano	Určitě ano
Trhanov	Chodská liga, Domažlicko, Lazce	Neví	Územní plán z roku 1998	Je připravován	Určitě ano	Určitě ano
V. Hydčice	Pošumaví, Prácheňsko	1995	Urbanistická studie z roku 1996	Je zpracován v rámci mikroregionu	Spíše ne	Spíše ano

Tabulka 10: Údaje z dotazníkového šetření mezi starosty

Zdroj: vlastní výzkum

Výhody vidí představitelé samosprávy především ve větší návštěvnosti obcí turisty, větší možnosti při získávání finančních prostředků, zachování lidové architektury, posouzení stavebních úprav architektem a usměrňování tak, aby co nejlépe zapadala do stávající. Nevýhody představují problémy s realizací některých projektů, někdy až příliš přísná ochrana omezující majitele nemovitostí při rekonstrukcích (nutnost zachování stávajících prvků velmi poškozených) a nutnost čekat na vyjádření památkového ústavu.

Všichni starostové, až na jednoho, mají dobré zkušenosti s jednáním o památkové ochraně s pověřeným obecním úřadem, s památkovým ústavem a Krajským úřadem. Jednání s památkovým ústavem jsou vstřícná, ale někdy zdlouhavá.

Pro zvýšení návštěvnosti by měly obce zlepšit stav místních komunikací, vzhled veřejného prostranství, usilovat o získání co nejvíce dotací na opravu památek, zvýšit povědomí a zájem o obec. Dále chybí ve všech obcích možnost ubytování a stravování.

4. 4 Zhodnocení názorů představitele NPÚ

Řízený rozhovor byl veden s odborným pracovníkem oddělení památkové péče v regionální pobočce Národního památkového ústavu v Plzni. Při návštěvě obcí se občas setkává s turisty, kteří si přijeli prohlédnout historické stavby. V souvislosti s tím uvádí, co by měly obce udělat pro zvýšení turistické atraktivity: zajistit odpovídající zázemí pro turisty, starat se o čistotu a dobrý technický stav veřejných ploch a zeleně a propagovat dochované kvality území a snažit se je dále rozvíjet. Podle jeho názoru se představitelé obcí o problémy spojené s památkovou ochranou spíše nezajímají, reakce k rozhodnutím bývají rozdílné. Je to závislé na zastoupení nejvyšších míst a jejich náklonnosti památkové péči. Někdy se stane, že se NPÚ se starostou na něčem dohodne, ale následně se zjistí, že je vše jinak. Přesto v prohlášení obcí za vesnické památkové zóny vidí spíše přínos.

Výhody obcím památková ochrana přináší zejména tím, že zachovává památkové, urbanistické, architektonické a stavebně-historické kvality lokality, umožňuje poskytování finančních příspěvků z fondů Ministerstva kultury a Krajského úřadu Plzeňského kraje a obce mají větší šance získat finanční prostředky např. z rozvojových programů Ministerstva pro místní rozvoj (zvýhodnění před obcemi, které nejsou za VPZ prohlášeny).

Reakce obyvatel k pokynům a rozhodnutím jsou značně rozdílné, od arogance, přes odkývání hlavou a následné neuposlechnutí, akceptování a respektování, až po nadšení pro věc. Většinou mají kladný přístup chalupáři, kteří se snaží své objekty co nejlépe přiblížit původnímu „historickému“ vzhledu. Naopak stálí obyvatelé mají většinou negativní postoj, chtějí „mít klid“. Někteří majitelé objektů naopak stojí o prohlášení objektu za kulturní památku jen z toho důvodu, aby mohli získat finanční příspěvek.

Spolupráce NPÚ a jednání o památkové ochraně s Krajským úřadem v Plzni je na velmi dobré úrovni.

5 Diskuse a SWOT analýza

5. 1 SWOT analýza

5. 1. 1 Silné stránky

- ✘ atraktivita krajiny pro zahraniční i domácí turistiku
- ✘ bohatství kulturního dědictví a tradic
- ✘ síť značených turistických tras a cyklotras
- ✘ hustá silniční i železniční síť
- ✘ strategická a atraktivní poloha regionu
- ✘ vzrůstající zájem o venkovskou turistiku
- ✘ vysoká historická a kulturní hodnota památkového i urbanistického dědictví a přitažlivost venkovského prostoru pro cestovní ruch

5. 1. 2 Slabé stránky

- ✘ nepříznivá věková struktura a odliv obyvatel v produktivním věku
- ✘ nedostatek pracovních příležitostí na venkově
- ✘ nedostatečná infrastruktura cestovního ruchu a informovanosti o jeho možnostech
- ✘ nízká účast občanů na řešení veřejných věcí
- ✘ historické budovy ve vlastnictví fyzických osob, které je využívají k trvalému bydlení nebo k rekreaci
- ✘ nízká úroveň informovanosti o přírodních a kulturních hodnotách venkova
- ✘ špatný technický stav většiny venkovských budov
- ✘ špatný povrch místních komunikací
- ✘ nedostatečná nabídka vybavení a služeb na venkově
- ✘ sezónně nevyvážená nabídka cestovního ruchu
- ✘ rušivý vliv nových stavebních zásahů na venkově, nekvalitní architektonické řešení v mnoha obcích
- ✘ nedostatečné docenění kulturní a přírodní hodnoty jednotlivých částí venkova

- ✘ slabý zájem o rozvoj turistického ruchu ze strany místních obyvatel
- ✘ nevyhovující místní turistická dopravní infrastruktura pro zpřístupnění a propojení turistických cílů

5. 1. 3 Příležitosti

- ✘ propojení atraktivit regionu do turisticky zajímavé nabídky
- ✘ rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu
- ✘ propojení turistických a kulturních aktivit v širším územním a přeshraničním kontextu
- ✘ rostoucí zájem EU i ČR o rozvoj venkova
- ✘ možnost získání finančních prostředků z evropských fondů
- ✘ možnost využití levných nevyužívaných budov a volné pracovní síly
- ✘ možnost využití kulturních specifik regionů
- ✘ zájem turistů o ČR i český venkov
- ✘ evropský zájem o poznání rozmanitosti přírodního a kulturního dědictví jednotlivých členských zemí
- ✘ budování turistické dopravní infrastruktury
- ✘ doplnění a zkvalitnění služeb v oblasti cestovního ruchu, využití historických budov k ubytování turistů
- ✘ poptávka po tradičních produktech venkova (hmotných i nehmotných)
- ✘ cílené odborné vzdělávání venkovského obyvatelstva, včetně zvýšení povědomí o zvýšení péče o památky a o kulturní památky a přírodní dědictví

5. 1. 4 Ohrožení

- ✘ nevhodné nastavení podmínek pro podnikání, nestabilita podnikatelského prostředí
- ✘ nedostatek finančních prostředků na realizaci opatření na venkově
- ✘ populační útlum a vylidňování odlehlých oblastí venkova
- ✘ omezená konkurenceschopnost služeb v cestovním ruchu
- ✘ znevýhodňování malých obcí vzhledem k distribuci daňových výnosů
- ✘ střet zájmů mezi jednotlivými prvky rozvoje venkova (mezi rozvojem turistiky a ochranou krajiny a zachováním kvality života na venkově a ochranou přírodního a

kulturního dědictví)

- ✘ nedostatečná ochrana a prezentace přírodního a kulturního dědictví a podcenění údržby kulturních památek využitelných pro cestovní ruch

5. 2 Návrh opatření k dalšímu rozvoji

V Koncepci podpory státní památkové péče Plzeňského kraje, která byla schválena 23. září 2003, jsou prezentovány perspektivy kraje v oblasti památkové péče. Koncepce navazuje na Strategii rozvoje Plzeňského kraje, která navazuje na celorepublikový Návrh strategie regionálního rozvoje ČR.

V porovnání s kulturním potenciálem Plzeňského kraje je aktivní kulturní a památková nabídka pro návštěvníky a turisty relativně velmi malá. Proto by bylo vhodným úkolem nově strukturovat a posílit tuto nabídku.

Orgány místní i krajské samosprávy mohou rozsah a hloubku poznání památkového fondu ovlivňovat dvěma způsoby:

- vypisováním a financováním průzkumných úkolů (ve spolupráci s NPÚ);
- motivací veřejnosti při poznání a primární evidenci jednotlivých památek, nacházení dosud neznámých památkových hodnot v terénu.

V této souvislosti by bylo vhodné obnovit status dobrovolných pracovníků památkové péče. Jedním z řešení je obnova funkcí někdejších konzervátorů a zpravodajů památkové péče v mikroregionech a případně i v jednotlivých místech s významnou historickou a památkovou hodnotou. Další variantou je podpora lokálně či regionálně působících občanských sdružení, zabývajících se ochranou památek a kulturním profilem oblasti působnosti. Součástí činnosti těchto dobrovolných sil by bylo osvětové působení v rámci lokality či regionu, které by vedlo ke vzdělání a zainteresování místních obyvatel na záchraně historických a kulturních hodnot. Tyto aktivity by byly podporovány místní samosprávou.

V místech s vysokým vztahem obyvatel k památkovým hodnotám by vznikla lokální památková péče. Ta by spolupracovala při ochraně prohlášených památek a rozšiřovala by poznání a ochranu historických a kulturních hodnot nad rámec prohlášených památek. V jejím rámci by obce mohly formou obecně závazných vyhlášek stanovit ochranu určitých hodnot (jednotlivých staveb, prostranství, panoramatických kvalit

zástavby...) jako místních pamětihodností, tedy skutečností určujících svéráz a kulturní charakter lokality a jejího okolí. Při praxi lokální a regionální památkové péče vzniká dobře organizovaný prostor pro spolupráci veřejnosti, občanských aktivit a sdružení i angažovaných jednotlivců, což péči o kulturní hodnoty jen prospívá.

Oblastí, ve které by měl krajský úřad motivačně působit, je intenzifikace kulturně-památkové nabídky kraje pro návštěvníky. Ta by měla zahrnovat kromě všeobecně známých objektů mnohem větší část památkového fondu.

V rámci kraje by bylo výhodné vytvořit síť regionálních okruhů kulturně-památkové nabídky. Zde by spolupracoval krajský úřad, regionální pracoviště NPÚ, obce, vlastníci i cestovní společnosti.

Těžištěm každé takové trasy by byl známý památkový objekt nebo historické město, doplněný nabídkou objektů podél trasy. Na hlavním objektu by bylo možné získat vstupenky zajišťující přístup i do dalších objektů. Vlastníci těchto objektů by získávali odpovídající část vybraných finančních prostředků. Organizace těchto nabídkových okruhů a tras je podporována i podnikateli, kterým turistický ruch přináší zisk, jejich podniky (restaurace, ubytování) jsou rovněž uváděny v rámci nabídky okruhu.

Nabídková aktivizace širokého spektra památkových objektů výrazně přispěje i k uchování kvalit venkovského prostoru a historické kulturní krajiny.

V Příloze 7 je uveden jeden z mnoha možných návrhů nabídkové trasy. Jedná se o cyklotrasu z Domažlic do Klatov, případně do Švihova (podle rozhodnutí turistů). Trasa měří přibližně 48 km. Při plánování se vycházelo z Programu rozvoje cestovního ruchu Plzeňského kraje a ze zde zveřejněného výzkumu.

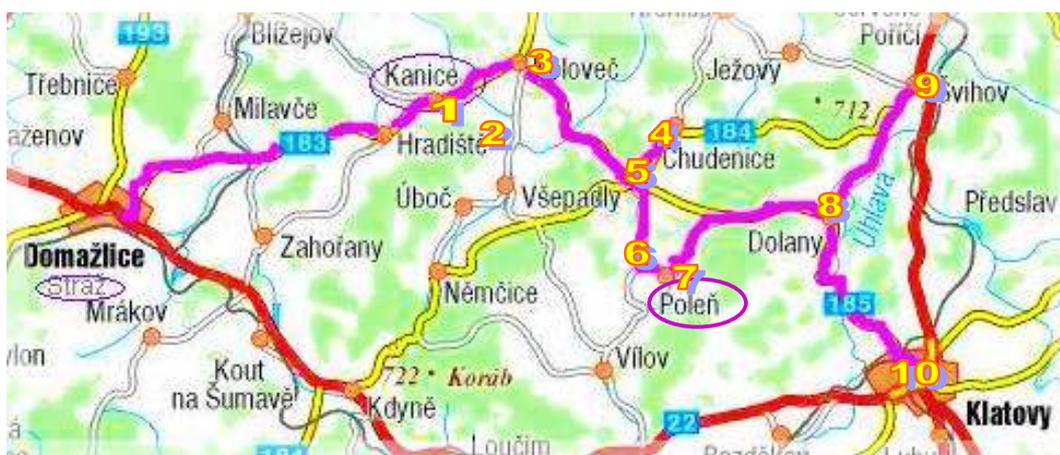
V Programu je uveden potenciál pro rozvoj cestovního ruchu v každém subregionu, na zkoumanou oblast se vztahuje:

Sub-region	Charakteristika z hlediska potenciálu pro rozvoj CR	Předpokládaný druh CR
Domažlice	atraktivní oblast spojená s historií a folklórem	pěší turistika, poznávací turistika, cykloturistika, venkovská a agroturistika
Klatovy	přírodní potenciál Šumavy a jejího podhůří, významné historické a barokní památky	pěší turistika, poznávací turistika, církevní turistika, cykloturistika, hipoturistika a jezdeckví, venkovská a agroturistika

Tabulka 11: Potenciál pro rozvoj CR regionů Domažlicko a Klatovsko Zdroj: www.kr-plzensky.cz

Podle výzkumu uveřejněného v Programu rozvoje cestovního ruchu Plzeňského kraje oblast navštívili turisté hlavně kvůli celkové relaxaci (procházky, odpočinek), poznání regionu (kultura, folklór, historie) a sportu (turistika, cykloturistika). Kdyby měli návštěvníci více času, byly by pro ně nejlákavější tyto aktivity: pěší turistika (34%), koupání (31%), cykloturistika (30%), historická místa (29,5%) a kultura a folklór (20%). V regionu je nejvíce přitahuje příroda a okolí (28%) a kultura a historie (22%).

Se zohledněním těchto výsledků byla navržena cyklotrasa vedoucí dvěma vesnickými památkovými zónami (Kanice, Poleň), obcí s Muzeem lidových řemesel (Koloveč), je zde také možnost krátkých procházek na památky (zříceniny, rozhledna) v blízkém okolí navštívených míst, část trasy vede krajinnou památkovou zónou Chudenicko, konec trasy si mohou turisté zvolit podle vlastních zájmů – hrad Švihov nebo historické město Klatovy. Trasa může samozřejmě začínat v Klatovech a končit v Domažlicích. Všechna koncová místa mají železniční spojení do Plzně.

Obr. 36: Nabídková trasa Domažlice – Klatovy (Švihov) „Západočeským venkovem“
Zdroj: www.mapy.cz, upraveno

Jako hlavní objekt by zde mohlo vystupovat Muzeum techniky a lidových řemesel v Kolovči, resp. hrad Švihov nebo město Klatovy (podle zvoleného směru trasy). Zakoupená vstupenka by byla platná dva dny a umožnila vstup do Muzea techniky v Kolovči, na zámek v Chudenicích, na rozhlednu Bolfánek, na hrad Švihov, do katakomb, do barokní lékárny „U Bílého jednorožce“ a na Černou věž v Klatovech. Základní cena této vstupenky by se pohybovala kolem 100 Kč.

Venkovská turistika by měla být umístěna do venkovských oblastí, budovaná na zvláštních rysech venkovského světa (otevřený prostor, kontakt s přírodou, tradiční zvyky, malé budovy, malá sídla), měla by být trvale udržitelná (její rozvoj by měl pomáhat udržovat zvláštní venkovský charakter dané oblasti).

Dovolené, které jsou typicky venkovské a lze je provozovat ve zkoumaných vesnicích: pěší turistika, studium přírody včetně pozorování ptáků, fotografování, myslivost, cyklistika, výlety na kole, jízda na koni, obdiv ke krajině, studium venkovských tradic, výlety do malých měst nebo do vesnic, relaxační dovolená, sporty vyžadující přírodní scenérii (orientační závody).

Každoročně v první polovině měsíce září probíhají v ČR „Dny evropského dědictví“⁴, které jsou významnou celoevropskou kulturně poznávací, společenskou a výchovnou akcí. V České republice se EHD konají pravidelně od roku 1991. Národním tématem tohoto ročníku jsou „Památky, řemesla a lidová kultura“. Dny evropského dědictví jsou akcí, která každoročně otevírá co nejvíce zajímavých a výjimečných architektonických, archeologických a sakrálních památek, muzeí, galerií a knihoven, technických památek, objektů a dalších prostor, v nichž všech je uchováváno rozsáhlé množství sbírkových fondů a movitého kulturního dědictví. Jedinečná možnost prohlédnout si lidové stavby i zevnitř by do oblasti jistě přivedla mnoho turistů.

Pro přilákání více turistů mohou obyvatelé VPZ využít také mnoho z dotačních titulů vyhlašovaných jak na úrovni kraje, tak vyhlašovaných Ministerstvem kultury (všechny jsou popsány v kapitole 2. 2 a 2. 3). Díky nim mohou opravit své domy a okolí a rozvíjet venkovský cestovní ruch. Růstu potenciálu cestovního ruchu tak lze využít k ekonomickému oživení venkova.

Venkovský cestovní ruch lze začít provozovat v současné době velmi oblíbeným pronájmem chat a chalup, postupně lze přejít na další podnikatelské aktivity (agroturistika, pořádání různých akcí pro návštěvníky...). To samozřejmě vyžaduje ochotu vlastníků budov pronajímat je a provádět opravy a úpravy ke zvýšení atraktivity právě jejich vesnice.

Jelikož provádění oprav ve VPZ je korigováno památkovým ústavem, bylo by žádoucí usnadnit tento postup, urychlit vydávání závazných stanovisek NPÚ a také usnadnit přístup majitelů k penězům (složitá žádání o dotace, nutnost přiložit k žádostem mnoho dokumentů – viz Příloha 4 a 5).

⁴ Veškeré informace o této akci lze nalézt na www.ehd.cz

6 Závěr

V České republice se nachází velmi hustá síť památkově chráněných území. Na území Plzeňského kraje je památkově chráněno 49 vesnic. Do diplomové práce bylo zahrnuto 9 vesnic z okresů Domažlice a Klatovy. Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry tato památková ochrana ovlivňuje rozvoj venkovského prostoru.

Památková zóna je území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty. Památkové zóny vyhláší Ministerstvo kultury po projednání krajským úřadem.

V teoretické části je uveden přehled strukturálních fondů Evropské unie a programů Ministerstva kultury a Plzeňského kraje. Tyto zdroje mají za úkol kompenzovat finanční dopad na vlastníka objektu nacházejícího se v památkové zóně.

Těžištěm práce bylo provedení průzkumu mezi obyvateli a představiteli obcí a rozhovor se zástupcem NPÚ.

Tři čtvrtiny dotázaných obyvatel ví, že je jejich obec prohlášena vesnickou památkovou zónou. Výhody vidí především v lepším přístupu k dotacím, popularitě u turistů a ve větší péči o obec. Naopak nevýhodou jsou vyšší náklady na opravy, složité jednání s památkáři a nutnost respektovat jejich rozhodnutí. Celá jedna polovina respondentů si myslí, že celkově pro ně památková ochrana vesnic není přínosem. Obec by podle obyvatel měla přispět majitelům na opravy domů, vylepšit stav silnic a veřejných prostranství a zlepšit pořádek a celkový vzhled obce.

Stejně návrhy na zvýšení návštěvnosti měli i starostové, navíc uvádějí zvýšení povědomí a zájmu o obec a vybudování stravovacích a ubytovacích kapacit. Výhody památkové ochrany vidí představitelé samosprávy především ve větší návštěvnosti obcí turisty, větší možnosti při získávání finančních prostředků, zachování tradiční lidové architektury a usměrňování stavebních úprav architektem a NPÚ tak, aby co nejlépe zapadala do stávající. Nevýhody představují problémy s realizací některých projektů, někdy až příliš přísná ochrana omezující majitele při rekonstrukcích a nutnost čekat na vyjádření památkového ústavu. Celkový přínos památkové péče pro obec je hodnocen rozdílně, polovina starostů si myslí, že je přínosem, jedna třetina si myslí, že přínosem není, zbytek nedovede posoudit. Názor starosty a obyvatel stejné obce bývá shodný, navzájem se svými názory ovlivňují.

Podle představitele NPÚ by obce pro zvýšení turistické atraktivity měly zajistit odpovídající zázemí pro turisty, starat se o čistotu a dobrý technický stav veřejných ploch a zeleně a propagovat dochované kvality území a snažit se je dále rozvíjet. Podle jeho názoru se představitelé obcí o problémy spojené s památkovou ochranou spíše nezajímají, reakce k rozhodnutím bývají rozdílné.

Výhody obcím památková ochrana přináší zejména tím, že zachovává památkové, urbanistické, architektonické a stavebně-historické kvality lokality, umožňuje poskytování finančních příspěvků z fondů Ministerstva kultury a Krajského úřadu Plzeňského kraje a obce mají větší šance získat finanční prostředky, např. z rozvojových programů Ministerstva pro místní rozvoj (zvýhodnění před obcemi, které nejsou za VPZ prohlášeny).

V rámci posílení cestovního ruchu by se mohla vytvořit síť regionálních okruhů kulturně-památkové nabídky. To by vedlo k regionálnímu rozvoji, neboť by zde spolupracoval krajský úřad, regionální pracoviště NPÚ, obce, vlastníci objektů, cestovní společnosti a místní podnikatelé v pohostinství a ubytování.

Vesnické památkové zóny jsou vhodným nástrojem k zařazení do těchto okruhů, jelikož návštěvníky nejvíce přitahuje příroda a okolí a kultura a historie, což se zde spojuje v harmonický celek.

Venkovský cestovní ruch lze začít provozovat pronájmem venkovských objektů, postupně lze přejít na agroturistiku, pořádání akcí pro turisty apod.

Myslím si, že uvedené návrhy mohou pomoci rozvíjet venkovský prostor, a tím i kvalitu života obyvatel žijících v obcích s památkovou ochranou souborů lidové architektury.

Obr. 37: VPZ Kanice

Obr. 38: VPZ Klenčí pod Čerchovem

7 Použité zdroje

- (1) Bureš, P., Škabrada, J., Šnajdrová, H. *Památková ochrana historických vesnic v České republice*. První vydání. Ministerstvo kultury ČR, 1996. 136 stran. ISBN 80-902096-2-9.
- (2) Foud, K. *Tvorba a ochrana prostředí historických jader měst a obcí*. Metodická příručka. Plzeň: Krajský úřad Plzeňského kraje, 2005.
- (3) Foud, K., Karel, T. *Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj ve spolupráci s NPÚ, 2004. 200 stran.
- (4) Hobzek, J. *Vývoj památkové péče v českých zemích*. Stručný nástin. Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, datum neznámé. 42 stran.
- (5) Hrabánková, M. *Strukturální fondy. Příprava na využívání strukturálních fondů Evropské unie v zemědělství ČR*. Praha: Institut výchovy a vzdělávání Mze ČR, 1999. 52 stran. ISBN 80-7105-182-9.
- (6) Kaigl, J. *Památková péče. Sborník statí o kultuře v letech 1998 - 2003*. Praha, 2004. S. 11 – 15.
- (7) Kašparová, L. a kolektiv. *Rozvoj vesnice*. Vydání první. Brno: Ústav územního rozvoje, 2005. 112 stran.
- (8) Kučová, V., Bureš, P. *Principy péče o lidové stavby*. Praha: Státní ústav památkové péče, 1999. 120 stran. ISBN 80-86234-07-X.
- (9) Moravec, I., Novotný, R., Folbergerová, R. *Venkovská turistika. Teoretická východiska a možnosti*. Vydání 1. České Budějovice: Centrum pro komunitní práci, 2006. 92 stran. ISBN 80-86902-31-5.
- (10) *Památky Plzeňského kraje, Koncepce podpory státní památkové péče v Plzeňském kraji*. Plzeňský kraj, 2004. 200 stran. ISBN 80-239-3193-8.
- (11) Pecáková, I., Novák, I., Herzmann, J. *Pořizování a vyhodnocování dat ve výzkumech veřejného mínění*. Druhé vydání. Praha: VŠE, 1998. 146 stran. ISBN 80-7079-357-0.
- (12) *Program rozvoje cestovního ruchu v Plzeňském kraji*. Ostrava: Institut rozvoje podnikání, 2002.
- (13) *Příručka vlastníka kulturní památky*. Účelová publikace. 2. (upravené) vydání. Praha: Ministerstvo kultury, 2004. 20 stran. ISBN 80-863210-19-1.

- (14) *Strukturální fondy EU*. Ministerstvo pro místní rozvoj, datum neznámé.
- (15) Svatošová, L., Boháčková, I., Hrabánková, M. *Regionální rozvoj z pozice strukturální politiky*. JČU, ZF, 2005. 173 stran. ISBN 80-7040-749-2.
- (16) Svobodová, L. *Výkon státní památkové péče na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností*. Veřejná správa, roč. 16, 2005, č. 23, s. 10 - 12.
- (17) Vaniček, J., Hrabánková, M. *Regionální projektování*. Prozatímní učební texty. JČU, ZF, 2004.
- (18) www.npu.cz, 24. 9. 2006
- (19) www.kr-plzensky.cz, 13. 2. 2007
- (20) www.uur.cz, 10. 3. 2006
- (21) www.mkcr.cz, 24. 9. 2006
- (22) www.mmr.cz, 13. 2. 2007
- (23) www.czso.cz, 24. 9. 2006
- (24) www.strukturalni-fondy.cz, 13. 2. 2007
- (25) *Zákon č. 20/1987 Sb.*, o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů
- (26) Zbořil, K. *Marketingový výzkum*. Vydání první. Praha: VŠE, 1994. 106 stran. ISBN 80-7079-389-9.

8 Přílohy

Příloha 1: Dotazník pro obyvatele VPZ

Příloha 2: Dotazník pro představitele obcí

Příloha 3: Dotazník pro představitele pobočky Národního památkového ústavu v daném kraji zodpovědného za studované vesnické památkové rezervace a zóny

Příloha 4: Žádost o zařazení nemovité kulturní památky do Programu péče o VPR, VPZ a KPZ

Příloha 5: Žádost o poskytnutí dotace Plzeňského kraje z programu „Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury na území Plzeňského kraje“

Příloha 6: Poskytnuté dotace z programů Plzeňského kraje v letech 2005 a 2006 zkoumaným vesnickým památkovým zónám

Příloha 7: Mapy s vyznačenými vesnickými památkovými zónami

Příloha 8: Nabídková trasa – Domažlice – Klatovy (Švihov), „Západočeským venkovem“